
REPRESENTANTSKAPET I NORGES BANK RAPPORT FOR 2015

Dokument 9 (2015–2016)

REPRESENTANTSKAPET I NORGES BANK

RAPPORT FOR 2015

Dokument 9 (2015–2016)

TIL STORTINGET

Representantskapet i Noregs Bank skal føre tilsyn med drifta i sentralbanken og sjå til at reglane for verksemda blir følgde. I samsvar med føringar frå Stortinget legg representantskapet vesentleg vekt på å følgje drifta av forvaltninga og etterlevinga av mandatet for forvaltninga av Statens pensjonsfond utland (SPU).

I 2015 har representantskapet hatt stor merksemd retta mot hovudstyret si oppfølging av rammeverk og tilpassingar i organisasjon og styringsmodell. Når det gjeld drifta i sentralbanken, har representantskapet særleg vore oppteke av organiseringa av kapitalforvaltninga og oppbygging og risikostyring av egedomsinvesteringar i SPU. Det er gjort vurderingar av hovudstyret si oppfølging av avkastning og risiko og styringa av landrisiko og korrupsjonsrisiko. Hovudstyret sin kontroll med sikkerheit og beredskap, både fysisk og innanfor IKT-området, og handteringa av sentralbanken si rolle i det norske betalingssystemet og overvakinga av finansiell infrastruktur har mykje å seie for tilsynet.

Det er i 2015 gitt fråsegn til endringar i lovgivinga som regulerer styringa av Noregs Bank og representantskapet sitt arbeid. Ordninga med at representantskapet skal godkjenne oppretting av dotterselskap innanfor forvaltninga av SPU er avvikla frå 1. januar 2016. Representantskapet er oppteke av at tilsyn og revisjon i slike selskap blir ivareteke på ein tenleg måte.

I representantskapet vil ein gjerne bidra aktivt og ha ein god dialog med utvalet som vurderer rammeverket for sentralbanken. Det er gitt innspel til arbeidet.

Representantskapet har behandla årsmeldinga for Noregs Bank og fastsett årsrekneskapa for 2015. Rapportar frå Noregs Bank om forvaltninga av Statens pensjonsfond utland for 2015 og ansvarleg forvaltning i 2015 er òg behandla. Gjennom fjoråret var det ein auke på nærmare 1044 milliardar kroner i forvaltninga av Statens pensjonsfond utland. Når det gjeld meir utfyllande framstilling om verksemda i sentralbanken, blir det vist til dei nemnde rapportane.

Noregs Banks eigenkapital pr. 31. desember 2015 var 245,4 milliardar kroner, etter eit totalresultat på 66,1 milliardar kroner. I samsvar med retningslinjer for avsetjingar og disponering av overskotet i banken er 26,6 milliardar kroner sette av for overføring til statskassa. Dei førre overføringane til statskassa skjedde i 2014 og 2001.

I sitt møte 17. mars 2016 godkjende representantskapet rapporten om tilsynet med Noregs Bank i 2015. Rapporten blir med dette lagd fram for Stortinget.

Oslo, 17. mars 2016
Reidar Sandal
Leiar i Noregs Banks representantskap

INNHOOLD

1. Sammendrag og hovedkonklusjon	6
Sammendrag av rapporten	6
Hovedkonklusjon for 2015	7
2. Representantskapets gjennomføring av tilsyn	9
Representantskapets rolle og ansvar	9
Organisering av tilsynet med Norges Bank	11
Aktiviteter og ressursbruk i 2015	17
Representantskapets tilnærming for tilsynet	21
3. Tilsyn med overordnet styring og kontroll i Norges Bank	27
Norges Banks virksomhet	27
Hovedstyrets oppfølging	30
Tilsyn og vurderinger i 2015	31
4. Tilsyn med sentralbankvirksomheten	35
Oppgaver og organisasjon i sentralbankvirksomheten (SBV)	35
Hovedstyrets oppfølging	35
Tilsyn og vurderinger i 2015	35
5. Tilsyn med kapitalforvaltningen	43
Oppgaver og organisasjon i Norges Bank Investment Management (NBIM)	43
Hovedstyrets oppfølging	43
Tilsyn og vurderinger i 2015	44
6. Norges Banks budsjett og årsregnskap	51
Budsjett- og regnskapsprosesser	51
Norges Banks årsmelding og regnskap for 2015	53
Kontroll med Norges Banks ressursbruk	55
7. Representantskapets vurdering av hovedstyrets styring og kontroll	59
8. Prioriteringer i det videre tilsynsarbeidet	61
Vedlegg	
1. Representantskapet i Norges Bank 2016–2017	63
2. Ordliste, forkortelser	68

KAPITTEL 1

SAMMENDRAG OG HOVEDKONKLUSJON

SAMMENDRAG AV RAPPORTEN

I samsvar med sentralbankloven § 5 har representantskapet i Norges Bank ført tilsyn med driften i Norges Bank og påsett at reglene for virksomheten er fulgt i 2015. Representantskapet rapporterer om hovedstyrets protokoller, tilsynet med Norges Bank og saker som hovedstyret har lagt fram.

Norges Bank er som sentralbank og forvalter av Statens pensjonsfond utland (SPU) gitt stor myndighet og tillit. Hovedstyret har den utøvende og rådgivende myndigheten etter sentralbankloven. Det leder virksomheten og forvalter sentralbankens midler. Representantskapet fører tilsyn med at hovedstyret har tilfredsstillende styring av og kontroll med drift og etterlevelse av lover og retningslinjer for Norges Banks virksomhet. Videre vedtar representantskapet årlig budsjett og fastsetter årsregnskapet.

Det ble redegjort for prioriteringer i tilsynsarbeidet i rapporten til Stortinget for 2014, Dokument 9 (2014–2015). Prioriteringene er i det alt vesentlige fulgt i gjennomføringen av tilsynsarbeidet.

Representantskapet har fulgt med på utviklingen i rammeverket for sentralbanken generelt og forvaltningen av SPU spesielt. Det er avgitt uttalelser til endringer i lovgivning som berører styringen av Norges Bank og representantskapets arbeid. Gjennom året har oppmerksomheten vært rettet mot hovedstyrets oppfølging av rammeverk og tilpasninger i organisasjon og styringsmodell. Representantskapet har fulgt med på hovedstyrets gjennomføring av strategier og handlingsplaner samt oppfølging av internkontroll, risikoer og ressursbruk i virksomhetsområdene.

Rapporten gir en oversikt over representantskapets aktiviteter, ressursbruk og metodiske tilnærming i 2015. Det redegjøres for tilsynet med hovedstyrets styring og kontroll på overordnet nivå og innenfor sentralbankvirksomheten og kapitalforvaltningen.

Hovedstyrets protokoller er et viktig grunnlag for representantskapets tilsyn. Protokollene gir en oversikt over hovedstyrets saksomfang og er et utgangspunkt for å be om tilleggsinformasjon eller ytterligere redegjørelser.

Mange av sakene som hovedstyret har behandlet, er også lagt fram for representantskapet. I tillegg har rapporter og redegjørelser fra tilsynssekretariatet og ekstern revisor vært behandlet. I 2015 har representantskapet vært spesielt opptatt av hovedstyrets styring og organisering av eiendomsforvaltningen.

I 2015 er det foretatt en tilsynsgjennomgang av overordnet virksomhetsstyring i Norges Bank. Oppfølgingen av arbeidet med sikkerhet og beredskap har hatt høy prioritet, og det har vært en gjennomgang av cybersikkerhet i Norges Banks oppgjørssystem.

Innenfor kapitalforvaltningen er det utført tilsynsgjennomganger av utkontraktering av IKT-tjenester, landrisiko, korrupsjonsrisiko, eiendomsforvaltning og oppfølging av avkastning og risiko. Gjennomgangene er utført av tilsynssekretariatet i nært samarbeid med ekstern revisor og rådgivere med spisskompetanse. I 2015 ble det inngått en rammeavtale med et internasjonalt rådgiverselskap innenfor kapitalforvaltning som har bistått i tilsynet med forvaltningen av SPU.

Representantskapet følger regelmessig med på rapporteringen om forvaltningen av SPU spesielt rettet mot etterlevelse av mandat og retningslinjer fra Finansdepartementet. Saker om ansvarlig forvaltningsvirksomhet har hatt høy oppmerksomhet. Nye retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU trådte i kraft 1. januar 2015, og avgjørelsesmyndigheten for uttrekk er flyttet fra Finansdepartementet til Norges Bank. Representantskapet har fulgt med på hovedstyrets organisering og oppfølging av innstillinger fra Etikkrådet.

Representantskapet har behandlet hovedstyrets årsberetning og fastsatt årsregnskapet for Norges Bank for 2015. Årsregnskapet viser et overskudd for virksomheten på 66,1 milliarder kroner. Norges Banks egenkapital per 31. desember 2015 var 245,4 milliarder kroner. I henhold til fastsatte retningslinjer er det gjort en avsetning på 26,6 milliarder kroner fra årets overskudd som foreslås overført til statskassen.

Markedsverdien av investeringsporteføljen til Statens pensjonsfond utland var 7 475 milliarder kroner ved utgangen av 2015. Økningen fra 2014 var 1044 milliarder kroner, og

over halvparten skyldes svekkelse i kursen for norske kroner. Oppnådd avkastning var 334 milliarder kroner og tilførsel fra staten var 42 milliarder kroner.

På bakgrunn av at engasjementsavtalen med Deloitte AS ville utløpe etter regnskapsåret 2015, ble det gjennomført en åpen anbudskonkurranse for valg av revisor. Representantskapet gjenvälte Deloitte AS som revisor i Norges Bank for en periode på seks år.

Representantskapets budsjettreglement for Norges Bank ble revidert med utgangspunkt i evalueringer og anbefalinger i en rapport i 2014 og fastsatt med gyldighet fra 2016.

For representantskapet er det viktig at Norges Bank er åpen om sin virksomhet innenfor fastsatte rammer. Det samme gjelder for representantskapets arbeid. Protokoller fra representantskapets møter er gjort offentlige.

HOVEDKONKLUSJON FOR 2015

Representantskapet har mottatt alle de opplysninger det har bedt om.

Hovedstyrets protokoller for 2015 er gjennomgått. Under behandlingen er det reist spørsmål til enkeltsaker, og sentralbanksjefen har gitt fyllestgjørende redegjørelser. Det er ikke protokollført særskilte merknader til hovedstyrets protokoller.

Etter representantskapets oppfatning har hovedstyret i 2015 utøvd tilfredsstillende styring av og kontroll med Norges Banks virksomhet i samsvar med sentralbankloven, mandat og retningslinjer for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland samt forskrift om risikostyring og internkontroll i Norges Bank.

Hovedstyret har rapportert om problemstillinger og behov for styrket kontrollrammeverk og risikoreducerende tiltak gjennom året. Under behandlingen av enkelte saker har representantskapet eksplisitt bedt om oppfølging og tilbakemelding fra hovedstyrets side.

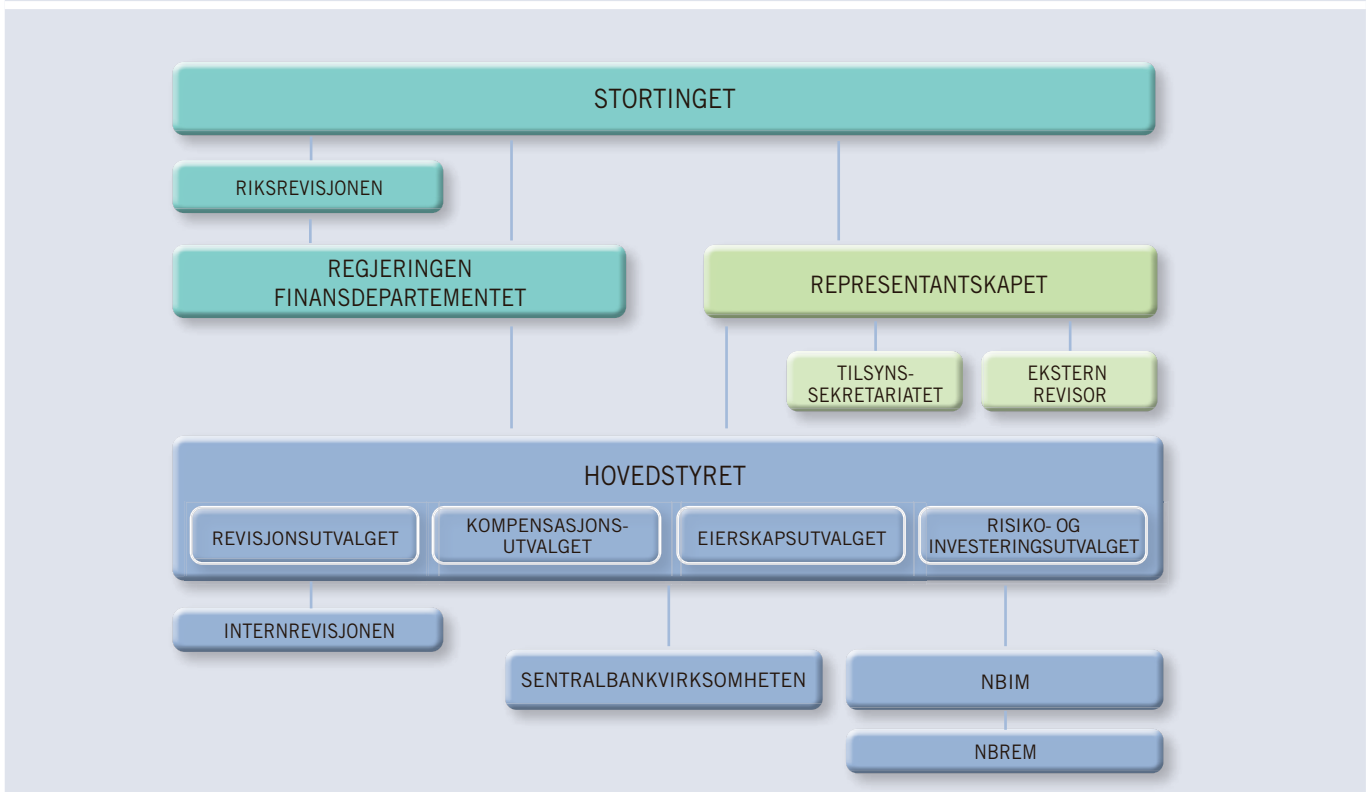
Konklusjoner i rapporter fra ulike tilsynsgjennomganger og attestasjonsoppdrag er hovedsakelig positive. Samtidig

har det framkommet innspill og anbefalinger til utvikling av Norges Banks rammeverk for styring og kontroll. En gjennomgående problemstilling har vært at hovedstyret bør vurdere om det i større grad kan tydeliggjøre overordnede prinsipper og rammer på ulike områder i forvaltningen av SPU og videreutvikle den overordnede styringsrapporteringen. Representantskapet har sluttet seg til vurderingene i tilsynsrapportene og bedt om å bli holdt oppdatert om hovedstyrets oppfølging.

Representantskapet har fastsatt Norges Banks årsregnskap for 2015 og vedtatt budsjett for 2016.

Det er ikke avdekket forhold gjennom tilsynet som gir grunnlag for særskilte merknader etter sentralbankloven. Representantskapet har god erfaring med at hovedstyret følger opp og orienterer om status for gjennomføring av tiltak på en systematisk måte.

FIGUR 1 STRUKTUR FOR STYRING AV OG KONTROLL MED NORGES BANK

KAPITTEL 2

REPRESENTANTSKAPETS GJENNOMFØRING AV TILSYN

REPRESENTANTSKAPETS ROLLE OG ANSVAR

STRUKTUR FOR KONTROLL, REVISJON OG TILSYN I NORGES BANK

Norges Bank er landets sentralbank som forvalter store verdier og utfører viktige samfunnsoppgaver. Oppgavene er i hovedsak regulert gjennom lov om Norges Bank og pengevesenet mv.¹, lov om Statens pensjonsfond og mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland. Norges Bank er et eget rettssubjekt, eid av staten.² Virksomheten utøves i samsvar med de økonomisk-politiske retningslinjer som er fastlagt av statsmyndighetene, og med de internasjonale forpliktelser landet er bundet av.

Tilliten til sentralbanken avhenger av kvalitativ og effektiv gjennomføring av oppgavene samt tilfredsstillende styring og kontroll. Virksomheten følges opp både av Regjeringen og Stortinget, og det er etablert en omfattende struktur for styring av og kontroll med Norges Bank som er vist i figur 1.

Representantskapets tilsyn forutsetter bred kunnskap om Norges Banks virksomhet, organisering og rammeverk for styring og kontroll. I tillegg til omtale av Norges Banks virksomhet i denne rapporten vises det til utdypende informasjon i Norges Banks årsmelding og regnskap for 2015, årsrapport om forvaltningen av Statens pensjonsfond utland for 2015 og øvrige rapporter publisert av Norges Bank.

REPRESENTANTSKAPETS OPPGAVER

Etter Grunnloven § 75 c tilkommer det Stortinget "å føre oppsyn med rikets pengevesen". Oppgaven ivaretas blant annet gjennom Norges Banks representantskap, som er oppnevnt av Stortinget.

Styring av og kontroll med Norges Banks virksomhet er regulert i sentralbankloven. Etter lovens § 5 andre ledd har hovedstyret «... den utøvende og rådgivende myndighet etter denne lov. Det leder bankens virksomhet og forvalter dens midler. Hovedstyret skal sørge for forsvarlig organisering av, og etablere tilfredsstillende rammer, mål og prinsipper for, bankens virksomhet. Hovedstyret skal påse at bankens virksomhet, herunder regnskap og formuesforvaltning, er gjenstand for betryggende styring og kontroll. Hovedstyret skal føre tilsyn med bankens administrasjon og virksomhet for øvrig.»

Representantskapets oppgaver er regulert flere steder i loven.³ Som Norges Banks tilsyns- og kontrollorgan har representantskapet et overordnet ansvar for å følge opp virksomhetens drift og etterlevelse av formelle rammer. Tilsynsoppgaven følger av lovens § 5 tredje ledd og omfatter hele Norges Banks virksomhet.

«Representantskapet skal føre tilsyn med bankens drift og at reglene for bankens virksomhet blir fulgt. Representantskapet skal herunder føre tilsyn med at hovedstyret har tilfredsstillende styring og kontroll med bankens administrasjon og virksomhet, og med at det er etablert hensiktsmessige rutiner for å sikre at bankens virksomhet utøves i henhold til lov, avtaler, vedtak og rammeverk for øvrig. Tilsynet omfatter ikke hovedstyrets utøvelse av skjønnsmyndighet etter loven. Representantskapet har rett til innsyn i alle bankens anliggender og kan foreta de undersøkelser som det finner nødvendig for sine oppgaver etter loven.»

Representantskapet vedtar årlig budsjett for Norges Bank, fastsetter årsregnskap og velger revisor.⁴ Disse oppgavene omtales senere i rapporten.

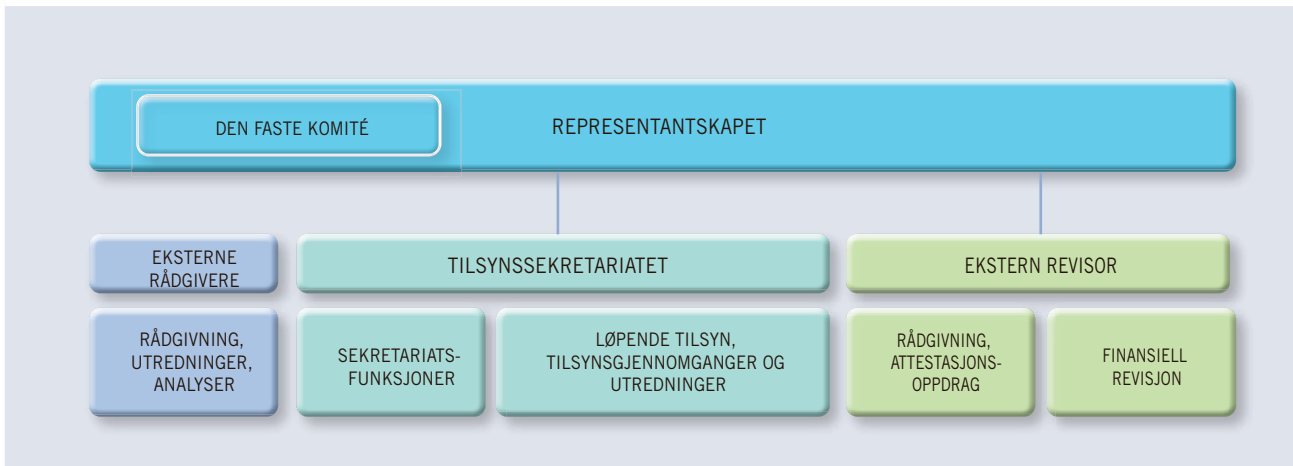
¹ Lov av 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven), sist endret 17. desember 2010

² Sentralbankloven § 2 fjerde ledd

³ Jf. §§ 5, 7, 8a, 29, 30 og 30a

⁴ Sentralbankloven § 29, §30 første ledd og §5 fjerde ledd

FIGUR 2 REPRESENTANTSKAPETS SAMLEDE ORGANISASJON

Minst én gang årlig skal representantskapet legge fram for Stortinget sin uttalelse om hovedstyrets protokoller og tilsynet med Norges Bank.⁵

«Uttalelsen om tilsynet med banken skal minst inneholde:

1. en redegjørelse for hvordan tilsynet med banken har vært organisert,
2. en redegjørelse for gjennomførte tilsynsaktiviteter og representantskapets prioriteringer i det videre tilsynsarbeidet,
3. en redegjørelse for tilsynet med bankens kapitalforvaltning,
4. representantskapets vurdering av hovedstyrets styring og kontroll med bankens administrasjon og virksomhet, jf. § 5 tredje ledd annet punktum,
5. en redegjørelse for representantskapets arbeid med vedtakelse av bankens budsjett og fastsettelse av regnskap, jf. § 5 fjerde ledd annet punktum,
6. eventuelle særlige merknader som tilsynet måtte gi grunnlag for.»

Rapporten redegjør for de nevnte punktene.

I tillegg til tilsynsoppgaven, vedtak om budsjett og fastsettelse av årsregnskap har representantskapet enkelte spesifikke myndighetsområder etter sentralbankloven. Etter forslag fra hovedstyret kan det besluttes at forretningsmessig virksomhet utøves i selskap som banken helt eller delvis eier.⁶ Representantskapet godkjenner opprettelse av og fører tilsyn med slike selskaper. Denne beslutningsprosessen har vært gjeldende ut 2015, men Stortinget har endret sentralbankloven på dette området fra 1. januar 2016. Det gis nærmere omtale av lovendringer og styring av Norges Banks datterselskaper senere i rapporten.

⁵ Sentralbankloven § 30 fjerde ledd og § 5 fjerde ledd

⁶ Sentralbankloven § 8a Egne foretak

Norges Banks pensjonskasse ble opprettet av representantskapet 1. juni 1916. Gjeldende vedtekter⁷ er fastsatt av representantskapet som også velger revisor. Endringer i vedtektene skal vedtas av pensjonskassens styre og legges fram til orientering for Norges Bank og eventuelle tilsluttede selskapers styre. Pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet med regnskapsføring og styre uavhengig av Norges Bank, og det er Finanstilsynet som fører tilsyn med virksomheten.⁸

ORGANISERING AV TILSYNET MED NORGES BANK

Representantskapets samlede organisasjon er vist i figur 2.

REPRESENTANTSKAPET

Representantskapet består av 15 medlemmer som er valgt av Stortinget for fire år.⁹ Medlemmene har i tillegg til bakgrunn fra politisk arbeid bred faglig kompetanse og erfaring med et høyt engasjement fra sentrale deler av norsk samfunnsliv, offentlig forvaltning og næringslivet.

Stortinget velger leder og nestleder blant medlemmene for to år. I perioden 2014–2015 var Reidar Sandal leder og André Støylen nestleder. Fra 2016 har Stortinget gjenvalgt Reidar Sandal som leder, og Tormod Andreassen er valgt som ny nestleder.

Hvert annet år er vekselvis syv og åtte medlemmer på valg.¹⁰ Ved valg av medlemmer for en ny periode fra 2016 gjorde Stortinget fem gjenvalg, og det ble oppnevnt tre nye medlemmer.¹¹ Eva Karin Gråberg, Runbjørg Bremset Hansen og André Støylen trådte ut. Nye medlemmer fra 1. januar 2016 er Ingrid Fiskaa, Helle Hammer og Kjetil Lund.

⁷ Fastsatt 13. desember 2007 og sist endret 25. november 2010. Vedtektene og endringer av vedtektene skal være godkjent av Kongen, jf. lov om forsikrings-selskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet § 7-4.

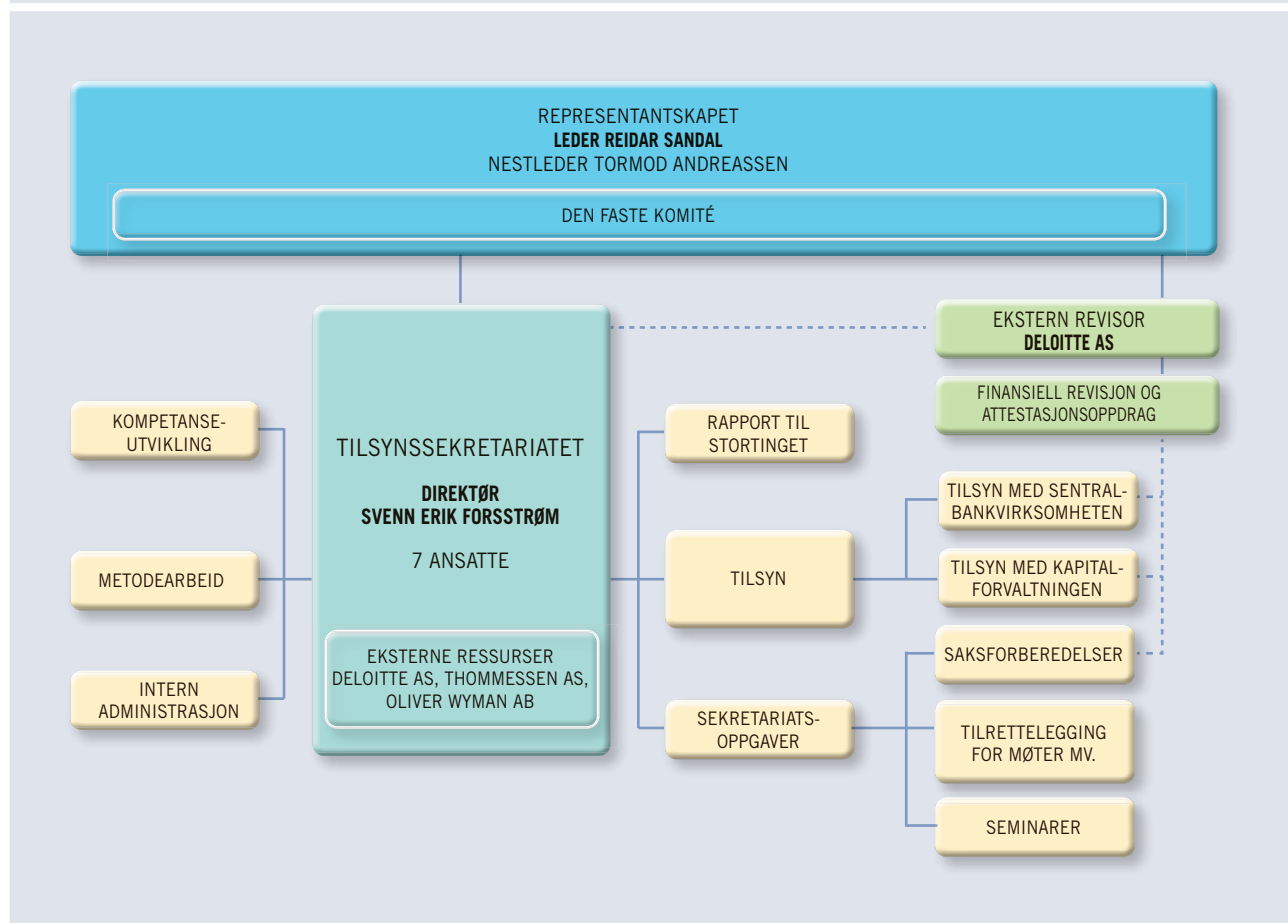
⁸ Lov om tilsynet med finansinstitusjoner mv. (finanstilsynsloven) § 1, første ledd pkt. 15

⁹ Jf. sentralbankloven § 7

¹⁰ Jf. sentralbankloven § 7 andre ledd. Gjenvalg av medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år.

¹¹ Innst. 137 S (2015-2016) Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Norges Banks representantskap og godtgjørelse for representantskapet og Den faste komité, 11. desember 2015

FIGUR 3 TILSYNSSEKRETARIATETS ORGANISASJON OG OPPGAVER

Det ble tidligere oppnevnt 15 personlige varamedlemmer, men denne ordningen er endret fra 1. januar 2016.¹² For perioden 2016 – 2019 oppnevnte Stortinget to varamedlemmer, Lars Tvette og Jonas Varhaug.¹³ De to varamedlemmene kan være til stede i alle møter i representantskapet med talerett.

I vedlegg til denne rapporten er det gitt en fullstendig oversikt over medlemmer og varamedlemmer i representantskapet for perioden 2016–2017, med presentasjon av relevant erfaringsbakgrunn for hvert av medlemmene. For oversikt over sammensetningen i representantskapet i perioden 2014–2015 vises til rapport til Stortinget for 2014.

DEN FASTE KOMITÉ

Den faste komité er et arbeidsutvalg for representantskapet som er opprettet i samsvar med sentralbankloven.¹⁴ Komiteen er sammensatt av representantskapets leder, nestleder og tre øvrige medlemmer valgt for to år av og blant medlemmene.

I perioden 2014–2015 har komiteen bestått av Reidar Sandal (leder), André Støylen (nestleder), Toril Hovdenak, Frank Sve og Synnøve Søndergaard.

For perioden 2016–2017 er Reidar Sandal leder og Tormod Andreassen nestleder. Toril Hovdenak, Frank Sve og Synnøve Søndergaard er medlemmer i komiteen. De tre sistnevnte og fem personlige varamedlemmer er valgt i konstituerende møte 14. januar 2016.

Representantskapet har fastsatt mandat for Den faste komité. Komiteen forbereder og fremmer forslag til vedtak i saker som behandles av representantskapet. I egenskap av representantskapets utvalg har Den faste komité rett til innsyn i alle bankens anliggender. Komiteen kan ikke treffe egne avgjørelser i saker innenfor representantskapets myndighetsområde. Det føres protokoll fra møtene som oversendes representantskapet.

Sentralbanksjefen kan anmodes om å være til stede og har anledning til å ta med fagpersoner etter behov. Sentralbanksjefen eller hovedstyret kan ta opp saker med komiteen med sikte på behandling i representantskapet og legge fram sine vurderinger før komiteen fremmer innstilling i en sak. Når saklige grunner tilsier det, kan komiteen meddele sentralbanksjefen hvilken innstilling som vil bli fremmet.

Direktøren for tilsynssekretariatet er til stede i møtene og har anledning til å ta med fagpersoner etter behov. Ekstern revisor kan innkalles ved behov.

TILSYNSSEKRETARIATET

I samsvar med sentralbankloven¹⁵ har representantskapet etablert tilsynssekretariatet som utfører tilsynsoppgaver, administrative oppgaver og legger til rette for gjennomføring av møter og seminarer. Tilsynssekretariatet er organisert uavhengig av hovedstyret og administrasjonen i Norges Bank. Representantskapet har fastsatt en instruks for tilsynssekretariatets faglige arbeid og administrative forhold.¹⁶ Årlige budsjetter og ressursbruk godkjennes av representantskapet.

¹² Jf. Prop. 90 L (2014-2015) Endringer i sentralbankloven §§ 5 – 9. Behandlet i Stortinget 19. juni 2015 (iKr. 1. januar 2016 ifølge. kgl. res. 19 juni 2015 nr. 668)

¹³ Jf. sentralbankloven § 9

¹⁴ Sentralbankloven § 7 fjerde ledd: «Representantskapet kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling.»

¹⁵ Jf. § 5 tredje ledd siste punktum: «Representantskapet skal ha et sekretariat.»

¹⁶ Omtalt i Ot. prp. nr. 58 (2008-2009)

Direktøren for tilsynssekretariatet er ansatt av representantskapet, som også fastsetter hans stillingsbeskrivelse og betingelser. Han deltar i representantskapets møter og er rådgiver for representantskapet og Den faste komité. Videre har han ansvar for organisering, ansettelse av medarbeidere, utvikling og gjennomføring av oppgavene i tilsynssekretariatet. Direktøren fastsetter lønn for medarbeiderne innenfor en ramme godkjent av representantskapet.

Ved utgangen av 2015 hadde sekretariatet sju ansatte i tillegg til direktøren. I tråd med strategien til representantskapet er kompetansen styrket i andre halvår gjennom ansettelse av en ny medarbeider med omfattende erfaring fra kapitalforvaltning. For øvrig er det bred bakgrunn innenfor fagområder som revisjon, økonomi, jus, virksomhetsstyring, risikostyring og internkontroll. I tillegg til relevant fagkompetanse legges det stor vekt på integritet, objektivitet og tilbørlig aktsomhet i gjennomføringen av arbeidet.

Hovedformålet for tilsynssekretariatet er å gi et solid grunnlag for representantskapets tilsyn med Norges Banks drift og etterlevelse. Arbeidet gjennomføres med grunnlag i årlige tilsynsplaner og løpende innspill fra representantskapet. I forbindelse med representantskapets møter gjennomgår tilsynssekretariatet saker som blir lagt fram av hovedstyret og koordinerer med hovedstyrets sekretariat. Til enkelte saker utarbeides tilleggsinformasjon og faglige vurderinger for representantskapets behandling.

En viktig oppgave er å følge med på aktiviteter og rapportering i Norges Bank som et løpende tilsyn med virksomheten. Tilsynssekretariatet holder regelmessige møter med Norges Banks ledelse, virksomhetsområdene, etterlevelses- og risikostyringsfunksjoner, internrevisjonen og ekstern revisor. Direktøren er til stede ved hovedstyrets og revisjonsutvalgets¹⁷ behandling av saker som er relevante for tilsynsarbeidet.

For utvalgte temaer utføres tilsynsgjennomganger eller utredninger, og i dette arbeidet benyttes også faglige ressurser hentet hos ekstern revisor eller eksterne rådgivere. Tilsynsarbeid og rapportering i 2015 er omtalt senere i rapporten.

Tilsynssekretariatet forbereder representantskapets strategier og planer for arbeidet. Videre arbeides det med forberedelser til møter, saksdokumenter, protokoller, presentasjoner, høringsbrev og rapport til Stortinget.

Det gjennomføres regelmessige kontaktmøter med Finansdepartementet for utveksling av informasjon av betydning for tilsynet med forvaltningen av SPU. I møtene gis blant annet orienteringer om representantskapets rapport til Stortinget, årlige tilsynsplaner og gjennomførte tilsynsaktiviteter.

Representantskapets avtale med ekstern revisor forvaltes av tilsynssekretariatet. Videre ivaretas funksjonen som koordinator i samarbeidet mellom Norges Bank, ekstern revisor og Riksrevisjonen, særlig knyttet til forvaltningen av SPU og statsgjeldsforvaltningen. Formålet med en samarbeidsmodell er at Riksrevisjonen på en hensiktsmessig måte skal kunne få informasjon om og bygge på revisjons- og tilsynsarbeid utført av ekstern revisor og representantskapet.

Figur 3 skisserer tilsynssekretariatets organisasjon og oppgaver.

¹⁷ Se kapittel 3 for beskrivelse av hovedstyrets organisasjon

EKSTERN REVISOR

Representantskapet har valgt Deloitte AS som Norges Banks eksterne revisor. Oppdraget omfatter revisjon av årsregnskapene for Norges Bank, Norges Banks pensjonskasse og annen tilknyttet virksomhet.¹⁸ Deloitte AS reviderer også regnskapsrapporteringen for investeringsporteføljen til Statens pensjonsfond utland som inngår som en del av Norges Banks årsregnskap. Det blir utført forenklet revisorkontroll av regnskapene for SPU for årets tre første kvartaler. For datterselskaper¹⁹ som opprettes i forbindelse med investeringer i eiendom i utlandet, har representantskapet fastsatt retningslinjer for å ivareta at Norges Banks eksterne revisor normalt velges som revisor i selskapene.

Revisors beretninger til Norges Banks årsregnskap og årsrapport om forvaltningen av SPU samt forenklet revisoruttalelse til kvartalsrapporteringen for SPU avgis til representantskapet. Revisjonsberetning til pensjonskassens årsregnskap følger hovedstyrets oversendelse til representantskapet til orientering. Etter avsluttet revisjon sendes en årlig revisjonsrapport til hovedstyret og representantskapet.

Deloitte AS legger fram for representantskapet en årlig plan for den finansielle revisjonen av Norges Bank. Tilsynssekretariatet og representantskapet holdes orientert gjennom året om vesentlige forhold av betydning for revisjonens utførelse og omfang.

Avtalen med Deloitte AS omfatter muligheten til å utføre eventuelle relevante attestasjons-, revisjons- og rådgivningsoppgaver for representantskapet eller tilsynssekretariatet. Det er avtalt årlige attestasjonsuttalelser om bankens oppgaver knyttet til forvaltningen av statens konsernkonto og statsgjeldsforvaltningen. Det avgis også en uavhengig bekreftelse²⁰ om risiko og internkontroll til styret i Norges Banks pensjonskasse. Representantskapet har godkjent at ekstern revisor etter avklaring med tilsynssekretariatet kan

påta seg rådgivningsoppgaver for Norges Bank. Mulige oppgaver vurderes strengt for å unngå interessekonflikter, og omfanget har vært begrenset.

Arbeidet til ekstern revisor er viktig for representantskapets tilsynsoppgaver, og det er løpende faglig kontakt mellom tilsynssekretariatet og Deloitte AS. Ansvarlig partner hos Deloitte AS er normalt til stede i representantskapets møter ved behandling av relevante saker.

På bakgrunn av at engasjementsavtalen med Deloitte AS ville utløpe etter regnskapsåret 2015, ble det gjennomført en åpen anbudskonkurranse for valg av revisor for en ny periode. Det ble mottatt tilbud fra tre internasjonale revisjonsselskaper, og etter en grundig vurdering gjenvalgte representantskapet Deloitte AS. Avtalen har en varighet på seks år og omfatter regnskapsårene 2016–2021. Oppgavene i det nye revisjonsoppdraget videreføres i samme omfang som det pågående.

TILKNYTTETE EKSTERNE FAGRESSURSER

I tilsynsarbeidet benyttes norsk og internasjonal ekstern spisskompetanse, særlig ved avklaring av problemstillinger innenfor kapitalforvaltning og ulike juridiske spørsmål. Det er etablert effektiv tilgang til ressurser gjennom flere rammeavtaler. Ved planlegging av tilsynsoppgaver blir behovet for å benytte ekstern faglig spisskompetanse alltid vurdert.

Engasjementsavtalen med Deloitte AS gir tilgang til omfattende global spisskompetanse særlig innenfor temaer som virksomhetsstyring, økonomistyring, skattespørsmål, risikostyring, IKT-sikkerhet og internkontroll. Det er etablert en rammeavtale med advokatfirmaet Thommessen AS for tilgang til juridisk spisskompetanse.²¹ I 2015 ble det inngått en rammeavtale med Oliver Wyman AB som er en internasjonal rådgiver innenfor kapitalforvaltning.²² Andre spesifikke fagmiljøer kontaktes også etter behov.

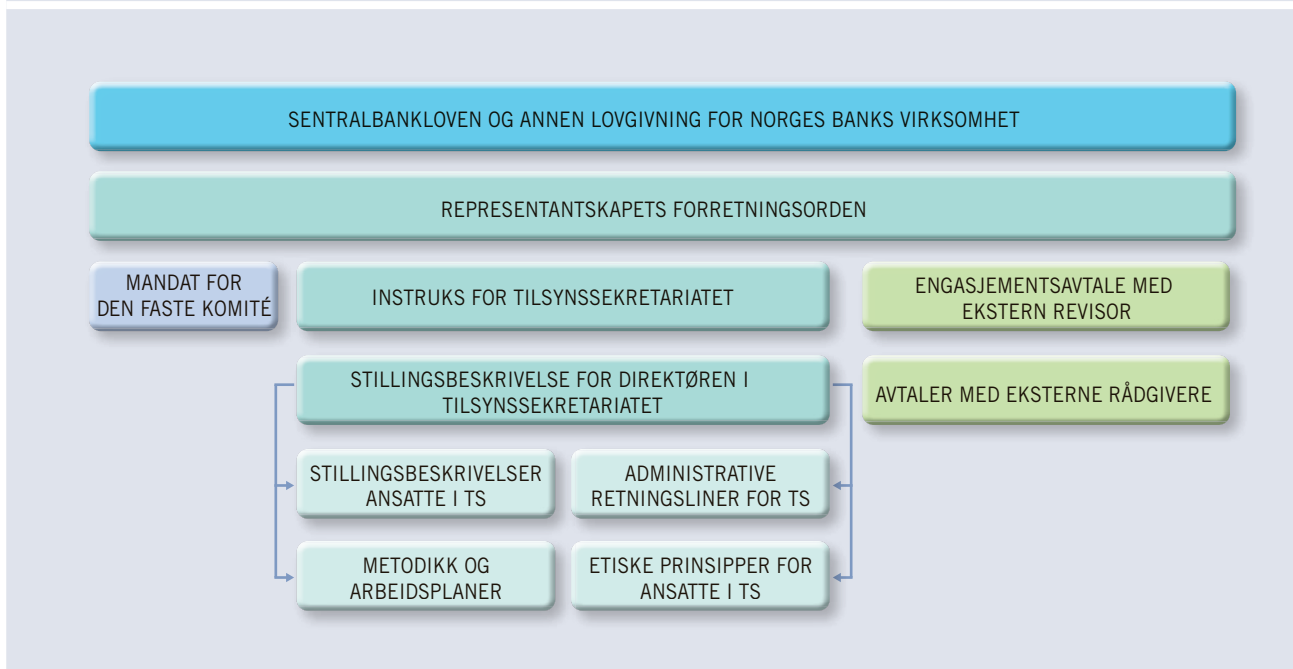
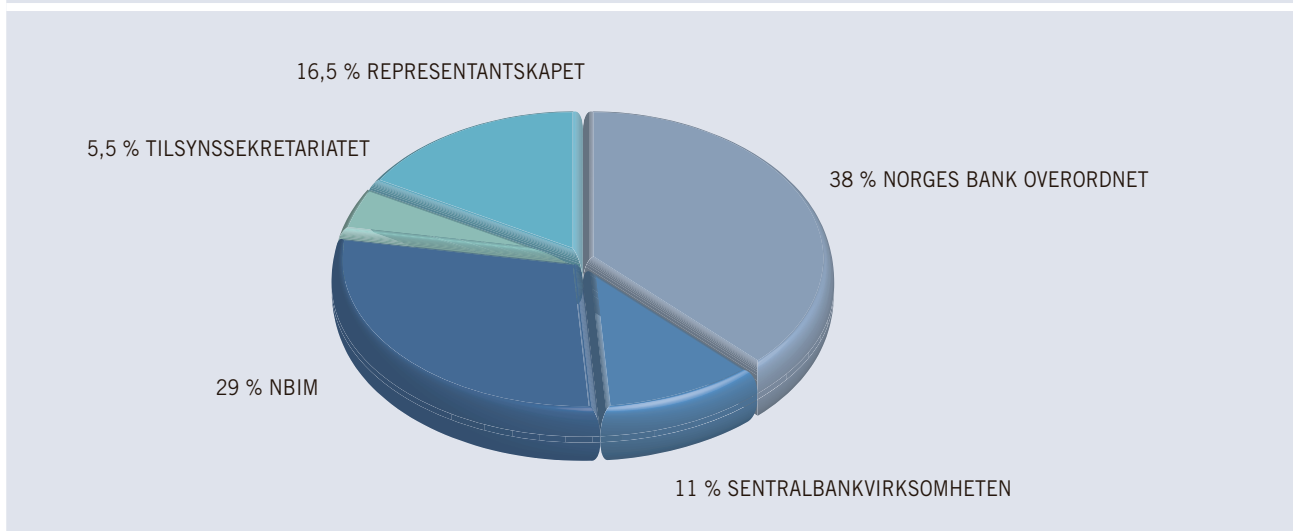
¹⁸ Norges Banks fond til økonomisk forskning, Pensjoniststiftelsen ved Norges Banks hovedkontor og Direktør N. Ryggs fond

¹⁹ Selskaper etablert etter sentralbankloven § 8a og øvrige datterselskaper med revisjonsplikt

²⁰ Avgis etter forskrift om risikostyring og internkontroll, fastsatt av Finansdepartementet 22. september 2008

²¹ Avtalen med Thommessen AS er signert 15. juni 2012 med varighet i fire år.

²² Avtalen med Oliver Wyman AB er signert 19. februar 2015 med varighet i fire år.

FIGUR 4 REPRESENTANTSKAPETS RAMMEVERK FOR TILSYNSARBEIDET**FIGUR 5** SAKSOMFANGET I REPRESENTANTSKAPET I 2015

RAMMEVERK FOR REPRESENTANTSKAPETS ARBEID

Med utgangspunkt i sentralbankloven har representantskapet fastsatt forretningsorden og mandat for Den faste komité. Det fastsettes treårige strategier med handlingsplaner og årlige tilsynsplaner. Videre består rammeverket for representantskapet av instruks for tilsynssekretariatet, stillingsbeskrivelse for direktøren samt avtaler med Deloitte AS og eksterne rådgivere. Direktøren fastsetter stillingsbeskrivelser for de ansatte, metodikk, arbeidsplaner og administrative og etiske retningslinjer for tilsynssekretariatet.

Det samlede rammeverket gir grunnlag for systematisk gjennomføring av tilsynsarbeidet. En oversikt er vist i figur 4.

Med forankring i representantskapets myndighetsområder er det fastsatt enkelte retningslinjer for Norges Bank. Dette omfatter blant annet «Budsjettreglementet for Norges Bank» og «Retningslinjer for representantskapets tilsyn med selskaper Norges Bank eier knyttet til eienomsinvesteringer i Statens pensjonsfond utland» som er nærmere omtalt senere i rapporten.

AKTIVITETER OG RESSURSBruk I 2015

STRATEGI 2013–2015

For perioder over tre år fastsetter representantskapet strategi og handlingsplan for egne aktiviteter. Overordnet visjon i strategiperioden 2013–2015 har vært at *«representantskapet ivaretar demokratisk innsyn og uavhengig kontroll, og bidrar til at Norges Bank og Statens pensjonsfond utland har høy tillit i samfunnet»*.

Det primære målet har vært å sikre en bred oppfatning i Stortinget om at representantskapet utøver et effektivt tilsyn med Norges Bank i tråd med lov og forventninger. Videre skal representantskapet ha høy tillit i samfunnet, og det skal være en forståelse av oppgavene utføres på en måte som bidrar til Norges Banks måloppnåelse og renommé. Vesentlige faktorer for å oppnå målene har vært åpenhet og tydelighet i eksternt rapportering og kommunikasjon, god tilgang til informasjon og opprettholdelse av en åpen dialog med hovedstyret og ledelsen i sentralbanken. Representantskapet utvikler gjennom arbeidet høy kompetanse om Norges Bank og forvaltningen av

Statens pensjonsfond utland. I tillegg er det viktig å ha tilgang på kompetente ressurser i tilsynssekretariatet, hos eksternt revisor og i øvrige fagmiljøer.

Det er vedtatt ny strategi for perioden 2016–2018. Strategien omtales nærmere under kapittel åtte i rapporten. Med utgangspunkt i mål og hovedprioriteringer har representantskapet identifisert noen områder for særlig oppmerksomhet og videreutvikling.

MØTER OG SAKSOMFANG

Representantskapet har hatt seks ordinære møter i 2015. Den faste komité har også hatt seks ordinære møter. Leder innkaller til møtene etter fastsatt møteplan. Det kan også innkalles ved særskilt behov eller når minst fem medlemmer eller hovedstyret krever det.²³

Gjennom året behandles protokoller, rapporter og saksframlegg fra hovedstyret. Videre behandles tilsynsrapporter, utredninger og saker fra tilsynssekretariatet og eksternt revisor med utgangspunkt i godkjente planer eller etter anmodning fra representantskapet. I alt har representantskapet behandlet 104 saker i 2015, inkludert protokoller fra egne møter og møtene i Den faste komité. Det er i tillegg mottatt 21 ulike fagrappporter og annen supplerende informasjon om Norges Banks virksomhet. Disse er drøftet og protokollført som saker sendt til orientering, men det fattes ikke vedtak. To av møtene er særlig knyttet til behandling av årsrapporter og årlig budsjettframlegg.

Figur 5 viser saksomfanget fordelt på ulike typer saksforhold.

Om lag 38 prosent av sakene omfattet tilsyn med virksomhetsovergrepene forhold. Disse sakene vedrører hele Norges Banks virksomhet, men kapitalforvaltningen utgjør en dominerende del. Omfanget av saker spesifikt innenfor kapitalforvaltningen og sentralbankvirksomheten er henholdsvis 29 prosent og 11 prosent. Samlet har problemstillinger rundt kapitalforvaltningen en betydelig andel av representantskapets oppmerksomhet i tilsynsarbeidet. Representantskapet er inne i en prosess for å vurdere struktur på saksdokumentene i dialog med hoved-

²³ Sentralbankloven § 7 femte ledd

styret. Dette vil kunne føre til færre, men mer omfattende saksframlegg.

Representantskapet har innført en kostnadseffektiv og sikker elektronisk distribusjon og lagring av alle saksdokumenter og permanent informasjon ved bruk av lesebrett.

EVALUERING AV ARBEIDET

Medlemmene i representantskapet gjennomfører årlige systematiske og anonymiserte egevalueringer av arbeidet i representantskapet, Den faste komité og tilsynssekretariatet. Resultatene fra evalueringen danner grunnlag for en drøfting av representantskapets arbeidsform, samspillet med tilsynssekretariat og ekstern revisor. Målet er blant annet å identifisere områder for videreutvikling, og vesentlige elementer fra drøftingene er innarbeidet i representantskapets strategi for 2016–2018.

I tråd med strategi for 2013–2015 er det gjennomført en ekstern evaluering av tilsynssekretariatet. Vurderingen tok utgangspunkt i representantskapets instruks og relevante anerkjente standarder for liknende tilsynsfunksjoner.²⁴ Saken blir fulgt opp av representantskapet i vårhalvåret 2016.

HØRINGSUTTALELSER OG INNSPILL I LOVENDRINGSPROSESSER

Representantskapet har avgitt to høringsuttalelser i løpet av 2015 som vedrører endringer i sikkerhetsloven og sentralbankloven.

ENDRINGER I SIKKERHETSLOVEN

Forsvarsdepartementet arbeider med forslag til endringer i sikkerhetsloven. Norges Banks hovedstyre har avgitt kommentarer til flere av bestemmelsene. Representantskapet har i brev gitt kommentarer avgrenset til forhold som omfatter sikkerhetsklarering av representantskapets medlemmer. I dagens ordning er ikke medlemmene av representantskapet sikkerhetsklarert. I lys av økt oppmerksomhet rundt sikkerhet i samfunnet generelt og i Norges

Bank spesielt vurderer representantskapet behovet for innsyn i sikkerhetssaker som økende.

Norges Bank er i dag bemyndiget til å gjøre sikkerhetsautorisasjoner av egne ansatte og andre som tjenestegjør i Norges Bank. Av hensyn til uavhengigheten i tilsynsorganet er det ikke en aktuell løsning at Norges Bank gjennomfører dette overfor representantskapets medlemmer. Et forslag til endring i loven er å redusere antall klareringsmyndigheter til én i sivil og én i militær sektor samt mulighet for egne klareringsmyndigheter for Stortinget og domstolene. En slik løsning vil dekke representantskapets behov. Representantskapet vil følge med på videre behandling av lovendringer og avventer en avgjørelse rundt egen sikkerhetsklarering.

ENDRINGER I LOV OM NORGES BANK OG PENGEVESENET MV. I 2015

Finansdepartementet la våren 2015 fram forslag til endringer i sentralbanklovens regler om organiseringen av Norges Bank.²⁵ Blant annet omfattet dette representantskapets sammensetning og beslutninger om opprettelse av datterselskaper i Norges Bank.

Representantskapet ga i sin høringskommentar uttrykk for at dagens størrelse med 15 medlemmer har gitt organet en sterk folkevalgt representasjon som bør videreføres. En sluttet seg til forslaget om å oppheve ordningen med personlige varamedlemmer og innføre oppnevning av to varamedlemmer. I sitt endelige forslag innstilte Regjeringen på å opprettholde antall faste medlemmer og redusere antall varamedlemmer. Stortinget sluttet seg til dette.²⁶

Etablering av datterselskaper innenfor forvaltningen av SPU med ansatte og drift som ellers ville ha vært en del av Norges Bank, har fram til og med 2015 vært omfattet av sentralbankloven § 8a. Slike selskaper skulle etter denne bestemmelsen godkjennes av representantskapet etter forslag fra hovedstyret. Representantskapet ga i sin høringsuttalelse uttrykk for at forslaget om å overføre

²⁴ Den mest aktuelle standarden for vurdering av funksjon og arbeid ble ansett å være Basel Committee on Banking Supervision, *Core Principles for Effective Banking Supervision* fra 2012.

²⁵ Innst. 200 S (2013-2014), Prop. 90 L (2014-2015) *Endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank)* og Innst. 299 L (2014-2015)

²⁶ Innst. 299 L (2014-2015)

endelig godkjennelsesmyndigheten til hovedstyret, ville svekke representantskapets tilsyns- og kontrollmuligheter.

Stortinget vedtok den foreslåtte lovendringen.²⁷ Hovedstyret kan fra 2016 bestemme at virksomhet som ledd i forvaltningen av SPU skal utøves av selskaper som Norges Bank helt eller delvis eier. Representantskapets retningslinjer og hovedstyrets prinsipper for etablering av og tilsyn med datterselskaper innenfor eiendomsforvaltningen er oppdatert med bakgrunn i lovendringen. I retningslinjene presiseres hovedstyrets ansvar for å sikre at representantskapet har reelle og effektive tilsynsmuligheter. Normalt reguleres dette gjennom formelle styrings- og selskapsdokumenter i det enkelte selskap. Videre er det gjort presiseringer som skal ivareta at Norges Banks revisor eller annen anerkjent revisor blir valgt.

SENTRALBANKLOVUTVALGET AV 2015

Finansdepartementet har nedsatt og gitt mandat til et utvalg²⁸ som skal vurdere sentralbankloven, styringsstrukturen i Norges Bank og forholdet mellom Norges Bank og statsmyndighetene. Utredningen skal ta hensyn til Norges Banks spesielle ansvar for forvaltningen av SPU, jf. lov om Statens pensjonsfond. Utvalget skal videre legge retningslinjene for pengepolitikken til grunn for sine vurderinger.

Representantskapets leder, representanter for tilsynssekretariatet og ekstern revisor har deltatt i et informasjonsmøte med utvalget der det ble redegjort for roller og ansvar, oppgaver og organisering. Det ble diskutert å etablere en dialog i det videre arbeidet.

I representantskapet er det bred enighet om å bidra aktivt i den pågående utviklingen av rammeverket for sentralbanken. Representantskapet forutsetter at det gis god anledning til å kommentere utvalgets rapport²⁹ og eventuelle lovendringsforslag i høringsrunder. Det er gitt innspill til utvalget med utgangspunkt i den gjeldende sentralbanklovens styrings- og kontrollstruktur. Innspillene avgrenses til spørsmål som gjelder representantskapets rolle, ansvar og virksomhet.

²⁷ Tidligere § 8a er opphevet ved lov 19. juni 2015 nr. 45 med virkning fra 2016.

²⁸ Mandat gitt av Finansdepartementet 10. april 2015. Utvalget ledes av Svein Gjedrem.

²⁹ Utvalget skal avlevere sin rapport til departementet innen 10. april 2017.

SEMINARER OG ØVRIGE AKTIVITETER

For å holde seg orientert om relevante og viktige fagområder arrangeres seminarer, studiereiser og møter med relevante virksomheter. I 2015 ble det holdt et seminar om situasjonen i norsk økonomi. Temaer var innenfor pengepolitiske perspektiver og forhold knyttet til finansiell stabilitet samt aktuelle utfordringer Norges Bank står overfor.

Representantskapet gjennomførte en studiereise til Stockholm med møter i Sveriges Riksbank. Riksbanksfullmåttige³⁰ var vertskap for møtene. Det ble utvekslet informasjon om og erfaringer med styringsmodell, transparens og åpenhet i de to sentralbankene. Arbeidet med makrotilsyn ble gjennomgått, og riksbanksjefen orienterte om den pengepolitiske situasjonen i Sverige. Representantskapet hadde også møte med Oliver Wyman AB og styreleder i et stort svensk finanskonsern om utvikling i praksis for styrearbeid i kapitalforvaltningsvirksomheter.

Representantskapet er vertskap for sentralbanksjefens årstale. Den første årstalen ble holdt av leder for Norges Banks direksjon, Nicolai Rygh, i 1922. Talen har vært et årlig arrangement etter dette, med unntak av årene 1941–1945. Tittelen på talen har siden 1986 vært ”Økonomiske perspektiver”. Talen holdes for representantskapets medlemmer og inviterte gjester fra blant annet Regjeringen, Stortinget, norsk samfunnsliv, akademia og næringslivet.

³⁰ Riksbanksfullmåttige i Sveriges Riksbank kan betraktes som et parallelt styringsorgan til representantskapet i Norges Bank. Det utpekes av og rapporterer til Riksdagen. Oppgaver er blant annet å følge opp Riksbankens virksomhet og direksjonens drift av banken.

TABELL 1 REPRESENTANTSKAPETS RESSURSBRUK

BELØP I HELE TUSEN KRONER	2015	2014	2013
Representantskapet	2 602	3 008	2 114
Tilsynssekretariatet	12 418	10 722	9 870
Eksterne fagressurser	10 955	4 130	6 088
Finansiell revisjon	18 261	17 044	14 389
Totalt	44 236	34 904	32 461

TABELL 2 SATSER PER MEDLEM OG UTBETALT FAST GODTGJØRELSE I 2015

FASTE HONORARER	REPRESENTANTSKAPET	DEN FASTE KOMITÉ	SUM PER MEDLEM	SUM FAST GODTGJØRELSE
Leder	54 000	82 000	136 000	136 000
Nestleder	34 000	54 000	88 000	88 000
3 medlemmer i Den faste komité	26 500	54 000	80 500	241 500
10 medlemmer i representantskapet	26 500		26 500	265 000
15 varamedlemmer	4 400		4 400	66 000
Samlet utbetalt fast godtgjørelse				796 500

REPRESENTANTSKAPETS RESSURSBRUK I 2015

Representantskapet vedtar årlig budsjett for sin virksomhet som også omfatter tilsynssekretariatet, ekstern revisor og bruk av eksterne rådgivere. Budsjettet og rapportering om eget ressursbruk behandles separat som saker i representantskapet. Kostnadene inngår i Norges Banks samlede budsjett og årsregnskap. De totale kostnadene for representantskapets virksomhet i 2015 var 44,2 millioner kroner. Tabell 1 viser representantskapets ressursbruk og en fordeling av kostnadene.

Kostnadene til finansiell revisjon omfatter Deloitte AS sitt oppdrag som Norges Banks eksterne revisor i kalenderåret 2015. Se omtale av revisjonsarbeidet foran i rapporten. Representantskapet godkjenner godtgjørelsen for revisjon av Norges Banks årsregnskap. I tillegg mottar Deloitte AS honorar for finansiell revisjon i datterselskaper og annen tilknyttet virksomhet der virksomhetene belastes direkte. I tråd med intensjonene ved etablering av rammeavtale med ekstern rådgiver innenfor kapitalforvaltningen ble det i 2015 lagt betydelige ressurser inn i løpende tilsyn og tilsynsgjennomganger. Rundt 85 prosent av kostnadene til bruk av ekstern revisor og eksterne fagressurser vedrører kapitalforvaltningen.

Vedtatt budsjett og forventet ressursbruk for 2016 er på omtrent samme nivå som i 2015.

Stortinget fastsetter godtgjørelsen for representantskapet og Den faste komité.³¹ Samlet utbetalt godtgjørelse i 2015 var 839 700 kroner. Herav utgjorde fast godtgjørelse 796 500 kroner, se spesifisering av satser og samlet utbetalt fast godtgjørelse i tabell 2. I tillegg til fast godtgjørelse er det utbetalt 2 550 kroner per oppmøte til varamedlemmer i representantskapet, og varamedlemmer til Den faste komité har tilsvarende mottatt 3 150 kroner. Samlet godtgjørelse ved oppmøte som varamedlem var 43 200 kroner.

Utbetalt lønn til direktøren for tilsynssekretariatet i 2015 var 1 855 107 kroner, som var en økning med 3,5 prosent fra foregående år. Pensjonsopptjening og verdi av andre fordeler utgjorde henholdsvis 496 231 og 10 367 kroner.

REPRESENTANTSKAPETS TILNÆRMING FOR TILSYNET

VURDERINGER AV RISIKO OG VESENTLIGHET

Norges Bank har en viktig samfunnsrolle og utøver en aktivitet som har stor betydning for utviklingen av norsk økonomi. Det er stor oppmerksomhet i Norge og internasjonalt om Norges Banks virksomhet. Utgangspunktet for tilsynsarbeidet er formelle rammebetingelser for Norges Bank og at representantskapet fører tilsyn med hovedstyrets styring av og kontroll med virksomheten. Representantskapets tilsynsarbeid prioriteres ut fra Stortingets forventninger, samfunnsmessige hensyn og tidligere erfaringer. Ved fastsettelse av årlige tilsynsplaner legges risiko- og vesentlighetsvurderinger til grunn. Vurderingene bygger blant annet på Norges Banks rapportering om vesentlige risikoområder og aktuelle hovedutfordringer for virksomheten.

Tilsynet rettes både mot sentralbankens komplekse forvaltningsoppgaver og de mer tradisjonelle sentralbankoppgavene samt etterlevelse av lover og regler. Hovedstyrets styring av og kontroll med risikoer og ressursbruk har høy oppmerksomhet. Norges Banks oppgaver kan medføre risiko for hendelser som fører til menneskelige og materielle tap. Representantskapet har nulltoleranse når det gjelder misligheter, uetisk adferd eller andre forhold som kan få betydning for Norges Banks og representantskapets omdømme. Det legges vekt på åpenhet i ekstern rapportering. Gjennom tilsynet følges det tett med på vurderinger av trusselbildet og gjennomføringen av sikkerhetsarbeid.

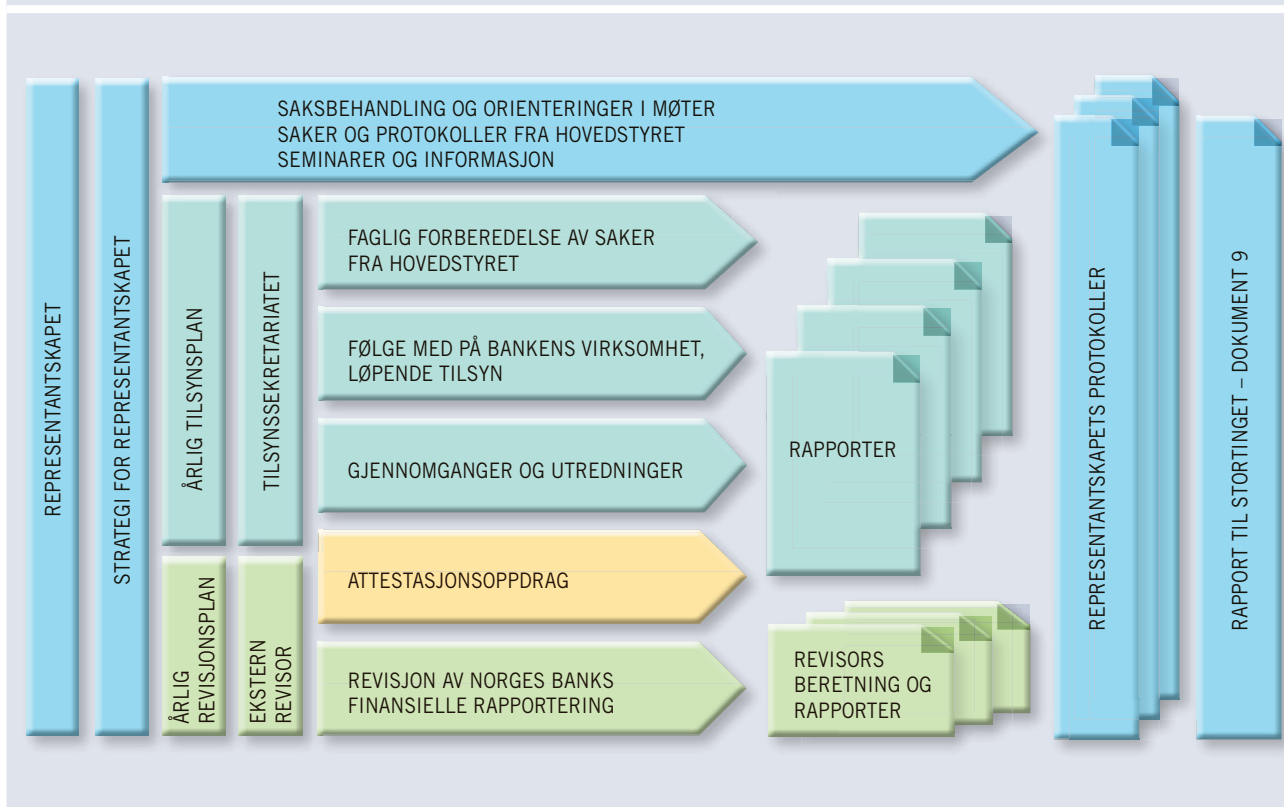
REPRESENTANTSKAPETS ARBEIDSPROSESS

Representantskapets tilsyn utøves normalt gjennom drøftinger av framlagte saker og beslutninger i møtene. Representantskapet behandler blant annet saker framlagt av hovedstyret og tilsynssekretariatet, herunder rapporter fra tilsynsgjennomganger av særskilte temaer fastsatt i årlig tilsynsplan.

Figur 6 viser de ulike elementene i arbeidsprosesser for tilsyn og revisjon, med utgangspunkt i strategier og årlige planer.

³¹ Satsene for honorar i 2014 og 2015 ble fastsatt av Stortinget fra 1. januar 2014, jf. Innst. 56 S (2013-2014).

FIGUR 6 REPRESENTANTSKAPETS ARBEIDSPROSESS

Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene skal være til stede i møtene med mindre representantskapet bestemmer noe annet eller det foreligger gyldig forfall.³²

Representantskapet har rett til innsyn i alle Norges Banks anliggender. Det kan anmodes om utdyping av saker, og sentralbanksjefen gir tilleggsinformasjon og besvarer spørsmål under saksbehandlingen. Han har anledning til å ta med fagpersoner etter behov. Når det har vært behov for det, har representantskapets leder hatt dialog med sentralbankledelsen som forberedelse til møtene. Sentralbanksjefen og leder av representantskapet holder kontaktmøter for gjensidige orienteringer om og drøftinger av særskilte problemstillinger. Det er også etablert en praksis for at representantskapet får en årlig redegjørelse om virksomheten i revisjonsutvalget fra utvalgets leder. Orienteringer fra sentralbanksjefen bidrar til at representantskapet holder seg oppdatert om virksomheten i Norges Bank. I utgangspunktet er det opp til representantskapet å vurdere behovet for informasjon og relevansen av den informasjonen som mottas.

Representantskapets drøfting av framlagte saker og aktuelle problemstillinger fremmet av medlemmene kan medføre initiativ til å innhente ytterligere informasjon eller utredninger fra tilsynssekretariatet eller hovedstyret. Tilsynssekretariatet får gjennom arbeidet omfattende innsyn i og kunnskap om virksomheten i Norges Bank som gir et godt grunnlag for tilsynet. Det bidrar til å sikre at representantskapet blir holdt løpende orientert om vesentlige forhold.

I hvert møte gir sentralbanksjefen en redegjørelse for aktuelle temaer og hovedstyrets vurderinger. Representantskapet fører ikke tilsyn med hovedstyrets utøvelse av skjønnsmyndighet etter loven.³³ Dette omfatter særlig pengepolitikk og finansiell stabilitet og innebærer at representantskapet ikke uttaler seg om hovedstyrets vedtak om rentefastsettelse, høringsuttalelser eller råd som gis til politiske myndigheter. Det gjelder også Norges Banks rådgivningsoppgaver innenfor forvaltningen av SPU og oppgaver innenfor makrotilsyn og overvåking av systemrisiko

der formålet er å bidra til å dempe sårbarheten i det finansielle systemet.

Representantskapet får orientering om Norges Banks arbeid på disse områdene. I 2015 har det blant annet vært stor oppmerksomhet omkring Norges Banks rente- og likviditetspolitikk med eventuelle virkninger på valutakurs.

Generelt tilsyn med driften vil imidlertid omfatte organisasjonen og prosessene i Norges Bank som danner grunnlaget for hovedstyrets skjønnsutøvelse.

ÅPENHET OG RAPPORTERING OM ARBEIDET

Representantskapet har erfart økt offentlig interesse for dets rolle og gjennomføringen av tilsynet. Åpenhet om arbeidet blir praktisert innenfor de rammer og begrensninger som blant annet følger av sentralbankloven og øvrig relevant rammeverk for Norges Banks virksomhet. Medlemmene er underlagt sentralbanklovens bestemmelser i § 12 om taushetsplikt. Praktisering av meroffentlighet eller eventuelle unntak fra taushetsplikten avgjøres i aktuelle situasjoner av lederen. For relevante saker blir avgjørelse tatt i samråd med sentralbanksjefen. I henhold til representantskapets forretningsorden er det leder eller den som leder utpeker, som uttaler seg offentlig på vegne av representantskapet.

Allmennheten har bredt innsyn i representantskapets virksomhet gjennom den årlige rapporten til Stortinget. Den er utformet med sikte på å gi et helhetlig bilde av Norges Banks kontrollstruktur, gjennomført tilsynsarbeid og vurderinger. Fra og med 2014 er representantskapets protokoller gjort offentlig tilgjengelige på Norges Banks nettsider.³⁴ Riksrevisjonen skal også fortløpende motta protokollene.³⁵ Saksdokumenter fra behandlingen i møtene er unntatt offentlighet.

I 2015 ble en begjæring om innsyn i to rapporter fra tilsynsgjennomganger avslått fra representantskapet med henvisning til at dette er interne saksdokumenter og

³² Sentralbankloven § 7, sjette ledd

³³ En utredning til representantskapet i 2013 klargjorde tilsynsansvaret når det gjelder hovedstyrets skjønnsutøvelse.

³⁴ Se www.norges-bank.no/representantskapet/

³⁵ Jf. Stortingets instruks av 11. mars 2004 om Riksrevisjonenes virksomhet § 12

Fra åpen høring om forvaltningen av Statens pensjonsfond i Stortingets finanskommité 4. mai 2014. Fra venstre: Direktør for NBIM Yngve Slyngstad, sentralbanksjef Øystein Olsen, Finansminister Siv Jensen, leder i representantskapet Reidar Sandal, styreleder i Folketrygdfondet Erik Keiserud og administrerende direktør i Folketrygdfondet Olaug Svarva.

således unntatt offentlighet.³⁶ Avgjørelsen ble påklaget, og representantskapet sendte saken videre til Finansdepartementet som er ankeinstans for Norges Bank etter forvaltningsloven. Departementet har vurdert om det helt eller delvis bør praktiseres meroffentlighet for dokumentene. Konklusjonen støttet representantskapets avgjørelse. Dokumentene er utarbeidet og ment som grunnlag for interne diskusjoner og vurderinger i Norges Banks representantskap og kan unntas offentlighet etter lov. Videre ble det lagt vekt på at offentlig interesse i saken er godt ivaretatt ved at representantskapet i sine årlige rapporter til Stortinget redegjør for sin tilsynsvirksomhet.

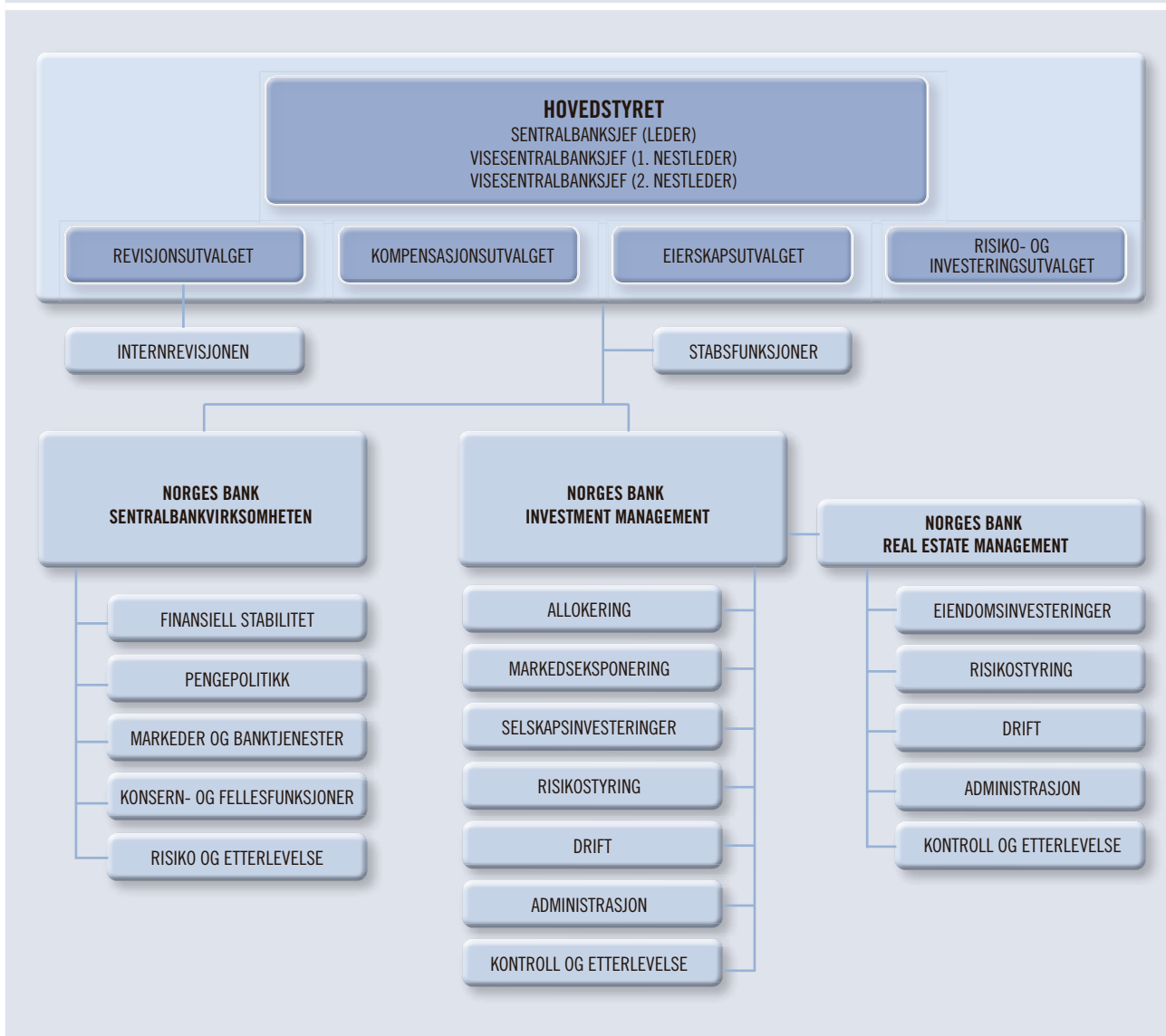
Fra 2009 er det etablert en dialog med Finansdepartementet for å motta innspill til aktuelle temaer for tilsynsgjennomganger knyttet til forvaltningen av SPU.³⁷ Representantskapet vurderer om slike innspill skal innarbeides i tilsynsplanen og om departementet skal få tilgang til rapporter. Gjennomgangene har vært utført av Deloitte AS i samråd med tilsynssekretariatet, og det er avgitt rapporter i form av uavhengige attestasjonsuttalelser etter internasjonale revisjonsstandarder.³⁸ Rapporter som er sendt til Finansdepartementet, er samtidig offentliggjort og omtalt i representantskapets rapporter til Stortinget. Det er utført ett attestasjonsoppdrag i 2015 som omhandler eiendomsforvaltningen i SPU, se omtale senere i rapporten.

³⁶ Jf. Offentleglova § 14 første ledd

³⁷ Jf. Regjeringens melding til Stortinget om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2009 (Meld. St.10 (2009-2010))

³⁸ Internasjonale standarder for attestasjonsoppdrag fra International Auditing and Assurance Standards Board. Den benyttede standarden er ISAE 3000: «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon.»

FIGUR 7 NORGES BANKS ORGANISASJON

KAPITTEL 3

TILSYN MED OVERORDNET STYRING OG KONTROLL I NORGES BANK

Representantskapets tilsyn forutsetter bred kunnskap om Norges Banks virksomhet, organisering og rammeverk for styring og kontroll. I det følgende gis en overordnet beskrivelse av rammer for virksomheten, sentralbankens organisasjon og hovedstyrets styring av virksomheten.

NORGES BANKS VIRKSOMHET

Norges Banks oppgaver og styringsstruktur er, som nevnt foran, i hovedsak regulert i lov om Norges Bank og pengevesenet mv. Sentralbanken har ansvaret for å fastsette styringsrenten og holde inflasjonen lav og stabil. Den skal fremme et effektivt betalingssystem, er bankenes bank og långiver i siste instans og kan sette i verk tiltak som er vanlige eller naturlige for en sentralbank. Hovedstyret har fleksibilitet til å organisere virksomheten slik at den er tilpasset oppgaver og mål.

Med utgangspunkt i sentralbankloven har Finansdepartementet fastsatt forskrift om risikostyring og internkontroll i Norges Bank. Videre har departementet fastsatt forskrift om årsregnskap m.m. for Norges Bank, og enkelte øvrige forskrifter er gitt med utgangspunkt i sentralbankloven. Virksomheten er i tillegg underlagt generelt rammeverk på områder som regnskap, skatt, offentlighet, offentlige anskaffelser, forvaltning, sikkerhet, personal og arbeidsmiljø.

Statens pensjonsfond forvaltes av Finansdepartementet.³⁹ Fondet består av Statens pensjonsfond utland og Statens pensjonsfond Norge. SPU er plassert som et innskudd i Norges Bank og forvaltes etter nærmere regler fastsatt av departementet.⁴⁰

HOVEDSTYRETS STYRINGS- OG KONTROLLSTRUKTUR

Hovedstyret har i 2015 bestått av sju faste medlemmer. Fra 1. januar 2016 er i tillegg en ny visesentralbanksjef oppnevnt som medlem av hovedstyret. Sentralbanksjefen er leder, og de to visesentralbanksjefene nestledere i hovedstyret. Alle tre er ansatt i fulle stillinger i Norges Bank for seks år. De øvrige fem medlemmene er eksterne. Det er oppnevnt to varamedlemmer som møter fast i hovedstyret og har talerett. Alle medlemmer og varamedlemmer er oppnevnt av Kongen i statsråd.⁴¹ Godtgjørelsen fastsettes av Finansdepartementet.

Av og blant Norges Banks ansatte velges to medlemmer som supplerer hovedstyret ved behandlingen av administrative saker. I behandlingen av slike saker inntreer også de to varamedlemmene som faste medlemmer.

Hovedstyret har fastsatt en forretningsorden for sitt arbeid. Den er i 2015 oppdatert i hovedsak som følge av endring i sentralbankloven om å utvide hovedstyret med en visesentralbanksjef. Representantskapet er orientert om endringene.

Hovedstyrets protokoller sendes representantskapet og Finansdepartementet etter godkjenning.⁴² Riksrevisjonen skal også fortløpende motta protokollene.⁴³ Utsendte saksdokumenter er unntatt offentlighet etter offentlighetsloven § 14 om organinterne dokumenter. Protokollene fra hovedstyrets rentebeslutninger er normalt offentlige etter 12 år.

Hovedstyret har etablert fire saksforberedende og rådgivende utvalg og har fastsatt mandat for disse. Utvalgenes virksomhet endrer ikke de enkelte styremedlemmers eller det samlede hovedstyrets ansvar.

Revisjonsutvalget er sammensatt av tre av de eksterne medlemmene i hovedstyret. Det er etablert i samsvar med forskrift om risikostyring og internkontroll for Norges Bank. Internrevisjonen er utvalgets sekretariat. Utvalget skal bidra til å styrke og effektivisere hovedstyrets arbeid med

³⁹ Lov om Statens pensjonsfond § 2 første og andre ledd

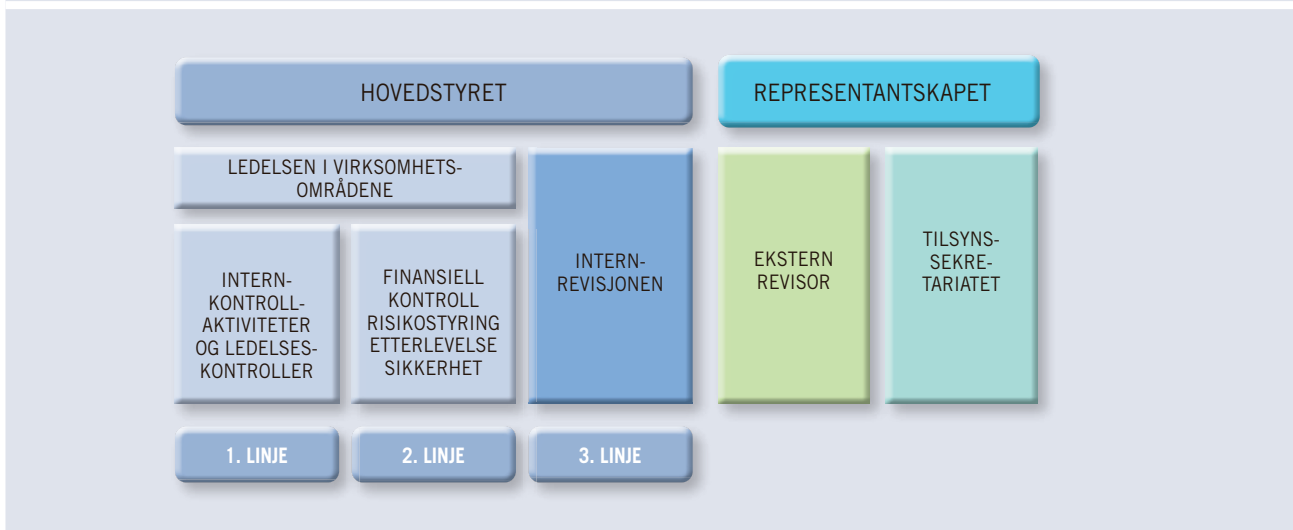
⁴⁰ Finansdepartementets retningslinjer og mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, 8. november 2010

⁴¹ Sentralbankloven § 6

⁴² Sentralbankloven § 30 annet ledd

⁴³ Jf. Stortingets instruks av 11. mars 2004 om Riksrevisjonenes virksomhet § 12

FIGUR 8 KONTROLLMODELL I NORGES BANK

forvaltning og oppfølging knyttet til finansiell rapportering, risikostyring og internkontroll.

Kompensasjonsutvalget består av to av de eksterne hovedstyremedlemmene. Det er etablert i samsvar med forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner mv.⁴⁴ Utvalget skal forberede saker som gjelder Norges Banks lønns- og kompensasjonsordninger og sørge for at det foretas regelmessig vurdering av etterlevelsen av fastsatte rammer og krav til ordningene.

Eierskapsutvalget ble opprettet i 2015, ledes av en visesentralbanksjef og består videre av to medlemmer som velges blant hovedstyrets eksterne medlemmer og varamedlemmer. NBIM er utvalgets sekretariat. Utvalget skal spesielt forberede saker som gjelder ansvarlig forvaltningsvirksomhet og saker om observasjon og utelukkelse av selskaper fra investeringsporteføljen i Statens pensjonsfond utland.

Risiko- og investeringsutvalget ble opprettet i 2015, ledes av en visesentralbanksjef og består i tillegg av to medlemmer som velges blant hovedstyrets eksterne medlemmer og varamedlemmer. Utvalget skal bidra til å styrke og effektivisere hovedstyrets arbeid med saker innenfor kapitalforvaltningen knyttet til investeringsstrategi, risikorammer og vedtak innenfor eiendomsforvaltningen samt investeringsbeslutninger av særlig størrelse og betydning.

Etter sentralbankloven ligger den utøvende og rådgivende myndigheten hos hovedstyret. Beslutninger av strategisk eller prinsipiell art eller med stor rekkevidde treffes av hovedstyret. Hovedstyret kan gi særskilt fullmakt til sentralbanksjefen eller andre som på avgrensede områder tillegges myndighet til å avgjøre saker.⁴⁵ Delegert myndighet følges opp gjennom regulær rapportering. Sentralbanksjefen leder Norges Banks administrasjon og har overordnet ansvar for gjennomføring av vedtak.⁴⁶ I tråd med hovedstyrets forretningsorden har sentralbanksjefen ansvar for saksforberedelsen for hovedstyret. Hovedstyret

har delegert den operative ledelsen av kapitalforvaltningen til direktøren for Norges Bank Investment Management (NBIM) som også har ansvar for saksframlegg innenfor sitt område.

NORGES BANKS ORGANISASJON

Norges Banks oppgaver ivaretas av de to virksomhetsområdene sentralbankvirksomheten (SBV) og Norges Bank Investment Management. Virksomheten er ledet fra Oslo. NBIM har etablert kontorer i London, New York, Singapore og Shanghai. Norges Banks organisasjon er vist i figur 7.

I 2015 har sentralbanksjefen klargjort den overordnede styringsmodellen når det gjelder roller og ansvar for en del administrative oppgaver som berører hele organisasjonen. Det er blant annet etablert et sentralt lederforum som skal behandle saker av betydning for hele Norges Banks virksomhet før behandling i hovedstyret.

Norges Bank har etablert en styringsmodell som bygger på anerkjente standarder og rammeverk for virksomhetsstyring og internkontroll. Hvert nivå i organisasjonen har et selvstendig ansvar for å vurdere risiko og behovet for gjennomføring av kontroll. Operativt nivå (første linje) har primæransvaret for gjennomføring og kvalitetskontroll etter fastsatte prosedyrer og retningslinjer. Videre er det etablert risikostyrings- og etterlevelsesfunksjoner (andre linje) i virksomhetsområdene som følger opp risikobildet og gjennomfører kontrollhandlinger basert på egne risikovurderinger. Internrevisjonen (tredje linje) skal som hovedstyrets kontrollorgan støtte oppfølgingen av virksomhetsstyring, risikostyring og internkontroll.

Figur 8 viser sammenhengen mellom kontrollnivåene i Norges Bank. Modellen er etablert i samsvar med praksis i finanssektoren som normalt er underlagt omfattende regulering og tilsyn. Uavhengige funksjoner utført av ekstern revisor og representantskapet ivaretar eiernes og samfunnets behov for kontroll og tilsyn. Representantskapet har som Stortingets tilsyns- og kontrollorgan et særlig ansvar for å følge opp helheten i kontrollstrukturen. Dette ivaretas blant annet gjennom løpende dialog og samspill mellom tilsynssekretariatet, internrevisjonen og ekstern revisor.

⁴⁴ Forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond, fastsatt av Finansdepartementet 1. desember 2010

⁴⁵ Sentralbankloven § 10

⁴⁶ Sentralbankloven § 5 siste ledd

Det er etablert flere partssammensatte utvalg som ivaretar bestemmelser i arbeidsmiljøloven og avtaler mellom ansatte og Norges Bank som arbeidsgiver. Arbeidsmiljøutvalget skal virke for gjennomføringen av et forsvarlig arbeidsmiljø og gjennomgå at krav i IA-avtalen blir fulgt.⁴⁷ Utvalget ledes av sentralbanksjefen og hovedverneombudet annet hvert år. Videre er det etablert medbestemmelses- og personalutvalg som skal ivareta bestemmelser om informasjon, samarbeid og medbestemmelse i partenes hovedavtaler. Det er ett utvalg i sentralbankvirksomheten og ett i NBIM. For hver tariffperiode oppnevnes et forhandlingsutvalg som ivaretar gjennomføringen av tarifforhandlingene med de ansattes organisasjoner.

Representantskapet har behandlet årsrapport fra arbeidsmiljøutvalget og er tilfreds med at lover og avtalereguleringer for arbeidsmiljøet blir ivarettatt og rapportert. Etter representantskapets mening bør det fastsettes og styres etter måltall for oppnåelse av likestilling.

HOVEDSTYRETS OPPFØLGING

Hovedstyret fastsetter treårige overordnede strategiplaner som beskriver status, utfordringer og prioriteringer. Videre godkjennes strategier for de to virksomhetsområdene. Strategiene utgjør, sammen med lovpålagte krav og interne retningslinjer, rammene for utvikling av virksomheten. Hovedstyret oversender og gir orientering om strategiene til representantskapet.

I strategien for 2014–2016 legges det vekt på at Norges Bank vil fornye og videreutvikle arbeidet med kjerneoppgavene. Norges Bank skal bidra til å sette standarden internasjonalt for utøving av pengepolitikk, for overvåking og analyser av stabiliteten i det finansielle systemet og for internasjonal kapitalforvaltning.

Hovedstyret har ansvar for å etablere tilfredsstillende rammer og prinsipper som ivaretar risikostyring og internkontroll i hele Norges Banks virksomhet. Hovedprinsipper

for risikostyring er fastsatt på overordnet nivå for å sikre en systematisk og helhetlig tilnærming. Hvert av virksomhetsområdene utarbeider utfyllende retningslinjer for gjennomføringen. Risikostyringen er en integrert prosess i virksomhetsstyringen og skal bidra til å skape balanse mellom mål, risiko og kontrolltiltak i vesentlige prosesser. Virksomhetsområdene har etablert funksjoner som koordinerer og følger opp risikostyring i egen enhet. Hovedstyret mottar regelmessig rapportering gjennom året som består av virksomhetsrapporter med status for strategier og handlingsplaner samt ressursbruk. Videre mottas rapporter om operasjonell risikostyring og etterlevelse.

I 2015 har hovedstyret oppdatert prinsipper for oppfølging av hvitvaskingsbestemmelsene. Prinsippene skal sikre at Norges Bank oppfyller pliktene etter lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. med tilhørende forskrifter. Andre viktige interne reguleringer er blant annet hovedstyrets økonomireglement, etiske prinsipper for de eksterne hovedstyremedlemmene og etiske prinsipper for ansatte. Formålet med etiske prinsipper er å ivareta et godt omdømme og allmennhetens tillit til Norges Bank. Prinsippene skal bidra til at det skapes en felles holdning til etiske problemstillinger.

Hovedstyret har også fastsatt prinsipper for intern varsling. Disse er gitt for å etablere rutiner som legger forholdene til rette for intern varsling om kritikkverdige forhold, samt å sikre at varsling ikke skal føre til gjengjeldelse fra Norges Bank. Internrevisjonen er varslingsmottaker for alle ansatte.

INTERNREVISJONEN

Hovedstyret har etablert en internrevisjon med utgangspunkt i bestemmelser i sentralbankloven og internkontrollforskriften. Dens rolle er å støtte hovedstyrets oppfølging gjennom å gi uavhengige vurderinger av risikostyring og internkontroll. Oppgavene utføres i henhold til instruks fra hovedstyret og internasjonale standarder for profesjonell utøvelse av internrevisjon.⁴⁸ Hovedstyret godkjenner treårige langtidspaner og årlige revisjonsplaner. Internrevisjonen rapporterer til hovedstyret via revisjonsutvalget, og internrevisjonens direktør

⁴⁷ Regjeringen og hovedorganisasjonene i arbeidslivet underskrev 4. mars 2014 den fjerde intensjonsavtalen for et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen). Norges Bank har sluttet seg til avtalen. IA-avtalen gjelder for perioden 4. mars 2014 – 31. desember 2018.

⁴⁸ Standarder gitt av The Institute of Internal Auditors januar 2013

rapporterer administrativt til sentralbanksjefen. Internkontrollforskriften regulerer at direktøren for internrevisjonen har rett til å møte i hovedstyremøtene.

Internrevisjonen har seks ansatte og har inngått en rammeavtale med et eksternt revisjonsselskap for rådgivning ved gjennomføring av prosjekter. Gjennom året blir det utført revisjoner i tråd med vedtatt årsplan. Det avgis rapporter fra ulike revisjoner innenfor sentralbankvirksomheten, investeringsprosessen i NBIM og styring av og kontroll med eiendomsporteføljen i SPU.

Internrevisjonen avgir årlig en rapport til hovedstyret om risikostyringen og internkontrollen i tråd med forskrift om risikostyring og internkontroll i Norges Bank. Vurderinger er basert på observasjoner fra gjennomførte revisjonsprosjekter, oppfølging av konklusjoner fra tidligere revisjoner og løpende kontakt med virksomheten.

TILSYN OG VURDERINGER I 2015

ETTERLEVELSE AV FORSKRIFT OM RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL I NORGES BANK

Gjennom året har representantskapet behandlet saker fra hovedstyret om oppdatering av overordnet rammeverk for styring og kontroll. Sentralbanksjefen har redegjort for planlagte og gjennomførte tiltak samt løpende gitt vurderinger av risikosituasjonen. Rapporter om operasjonell risikostyring og internkontroll er tatt til etterretning. Representantskapet er orientert om hovedstyrets behandling av prinsipper og rammeverk som er felles for hele Norges Banks virksomhet. Samlet bidrar dette til å styrke representantskapets forståelse av sentralbankens kompleksitet og grunnlaget for styring og kontroll.

Tilsynssekretariatet har gjennomgått alle rapporter fra internrevisjonen som er behandlet i revisjonsutvalget og hovedstyret. Direktøren er til stede i revisjonsutvalget og hovedstyret under behandlingen av rapportene. Det avholdes møter mellom tilsynssekretariatet og internrevisjonen gjennom året hvor relevante rapporter gjennomgås. Aktuelle rapporter fra internrevisjonen vurderes i forbindelse med tilsynsgjennomganger.

Representantskapet blir orientert om internrevisjonens planer og årsrapport og behandler i enkelte tilfeller prosjektrapporter dersom det er avdekket vesentlige brudd eller hendelser av betydning for tilsynet.

Med utgangspunkt i internkontrollforskriften for Norges Bank gjør hovedstyret en årlig samlet vurdering av internkontrollen og risikosituasjonen.⁴⁹ Hovedstyrets vurdering er oversendt representantskapet sammen med internkontrollrapport 2015 for NBIM og virksomhetsrapport andre halvår 2015 for sentralbankvirksomheten samt internrevisjonens årsrapport. Hovedstyrets konklusjon er at internkontrollen i Norges Bank gjennom året er gjennomført på en tilfredsstillende måte. Videre bekrefter hovedstyret at den operasjonelle risikoeksponeringen i NBIM gjennom året har vært innenfor hovedstyrets definerte risikotoleranse og at den operasjonelle risikoeksponeringen i sentralbankvirksomheten er akseptabel, hensyntatt de risikoreduserende tiltakene som skal gjennomføres i 2016.

Representantskapet har merket seg hovedstyrets vurdering av internkontrollen og risikosituasjonen i Norges Bank. Etter representantskapets mening har Norges Bank etablert prosesser som ivaretar etterlevelse av kravene i internkontrollforskriften i 2015 og disse er godt dokumentert gjennom samlet rapportering. Hovedstyret har etter anmodning fra representantskapet lagt fram en oversikt over risikoreduserende tiltak som ble gjennomført i 2015, og hvilke tiltak som prioriteres i 2016.

OVERORDNET VIRKSOMHETSSTYRING

Norges Banks to ulike hovedoppgaver, sentralbankvirksomheten og forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, gjennomføres etter tilpassede strategier, mål og styrings-systemer. Gjennom ulike rapporter fra hovedstyret og muntlige orienteringer i møtene har representantskapet fulgt med på utviklingen i organisasjonen gjennom 2015. Norges Bank er én juridisk enhet, og representantskapet er opptatt av at hovedstyret har god styring og kontroll både på et samlet overordnet nivå og spesifikt innenfor hvert av virksomhetsområdene. Det har vært rettet oppmerksomhet

⁴⁹ Forskrift om risikostyring og internkontroll i Norges Bank § 8

på dette forholdet i drøftinger av saker fra hovedstyret og i flere tilsynsgjennomganger.

I en tilsynsgjennomgang er det sett spesielt på overordnet virksomhetsstyring i Norges Bank. Hovedstyrets prosesser for strategisk styring av virksomheten og virksomhetsover-gripende støttefunksjoner er vurdert. Det ble konstatert at hovedstyret har etablert en overordnet strategi for både sentralbankvirksomheten og kapitalforvaltningsområdet som er i tråd med god praksis. Hovedstyret behandler gjennom året ulike rapporter som berører gjennomførin-gen av etablerte strategier og handlingsplaner. I rapporten fra tilsynsgjennomgangen ble det anbefalt at hovedstyret vurderer en tydeliggjøring av operative mål på overordnet nivå i sitt videre strategiarbeid. Rapporteringen til hoved-styret bør også knyttes mer direkte til strategiske mål og handlingsplaner.

Organiseringen av støttefunksjoner og administrative fellesfunksjoner har gjennom 2015 vært drøftet i hoved-styret. Hensiktsmessig og effektiv organisering av virk-somheten med tilhørende støttefunksjoner omfattes av hovedstyrets strategi. Det er etablert overordnede prinsipper for hele virksomheten, men rammeverket for virksomhetsstyring innebærer stor grad av delegering til virksomhetsområdene. I rapporten fra tilsynsgjennom-gangen ble det anbefalt at hovedstyret vurderer en klar-gjøring av roller og ansvar knyttet til virksomhetsover-gripende støttefunksjoner. Representantskapet sluttet seg til vurderingene i rapporten.

I sitt svar til representantskapet mente hovedstyret blant annet at det har valgt å konkretisere strategien gjennom operative mål i de årlige handlingsplanene, som igjen følges opp i resultatrapportering. Et spørsmål ble reist om det kan være hensiktsmessig med en mer detaljert treårig strategi med operative mål. Hovedstyret vil komme tilbake til dette i neste strategiperiode. Representantskapet har merket seg hovedstyrets kommentarer til rapporten.

Hovedstyret og sentralbanksjefen har ved slutten av 2015 etablert en sentral stab som rapporterer til sentralbank-sjefen. Fra 2016 er det også etablert et sentralt lederforum for drøfting av temaer som gjelder hele organisasjonen. En har sett behovet for koordinering og felles retningslinjer med utgangspunkt i at Norges Bank er én juridisk enhet.

Som administrativt ansvarlig for Norges Bank fatter sentralbanksjefen endelig vedtak i saker som gjelder hele virksomheten.

SIKKERHET OG BEREDSKAP

God IKT-sikkerhet, fysisk sikkerhet og beredskap er svært viktig for Norges Bank. Virksomheten er underlagt sikker-hetsloven og beskyttelsesinstruksen, og Norges Bank har skjerpet krav til sikkerhetsklarering av personale og autorisasjon for tilgang til informasjon.

Hovedstyret har fastsatt prinsipper for sikkerhet, beredskap og håndtering av kriser i Norges Bank. På overordnet nivå gis en felles regulering for beskyttelse av verdier som er av vesentlig betydning for både sentralbankvirksomheten og NBIM. Utforming av mer detaljerte retningslinjer er delegert til lederne av virksomhetsområdene. Sikkerhets-avdelingen har ansvar for vakt hold og sikkerhet ved hovedkontoret, internasjonale kontorer og desentrale kontantdepoter.

Norges Bank samarbeider med sikkerhetsmiljøene på Stortinget, i departementene, politimyndigheter, statlige og kommunale myndigheter og andre relevante aktører. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) fører tilsyn med Norges Bank og andre offentlige virksomheter som er omfattet av sikkerhetsloven, og det er etablert rutine for rapportering av hendelser til NSM. Det arbeides på en systematisk måte med utgangspunkt i aktuelt trusselbilde blant annet gjennom en fastsatt beredskapsplan og ved gjennomføring av regelmessige øvelser.

Representantskapet har spesiell oppmerksomhet rettet mot sikkerhet og beredskap og er orientert om hovedstyrets prinsipper. Årlig behandles sikkerhetsgjennomgang fra hovedstyret med analyse av trusselbildet. Det gis orien-tering om prioriteringer for gjennomføring av tiltak for å styrke sikkerhet og beredskap.

Sikkerhetsmessige forhold omtales også i den regulære virksomhetsrapporteringen og i hovedstyrets planer og budsjettframlegg. Som oppfølging av eksterne hendelser og vurderinger av trusselbildet gjennomføres løpende nødvendige endringer i prosesser og kontrollrutiner for sikring av Norges Banks verdier og organisasjon. Ressurser til gjennomføring av tiltak bevilges gjennom

årlige budsjetter. I ekstraordinære situasjoner kan hovedstyret dekke kostnader for å sikre liv, helse og større verdier uten at det foreligger en særskilt bevilgning, men med etterfølgende rapportering til representantskapet. Det er ikke rapportert om slike tilfeller i 2015.

Representantskapet er orientert om framdriften i sikrings tiltak som også er avhengig av tiltak utenfor Norges Banks kontroll. En har merket seg at det foretas grundige risiko- og sårbarhetsanalyser og kan konstatere at hovedstyret har løpende oppfølging av området. Det er viktig at Norges Banks funksjoner av betydning for samfunnssikkerhet ivaretas og at ansattes trygghet og sikring av verdier gis høy prioritet.

Møte i Sveriges Riksbank mellom Riksbanksfullmäktige og Norges Banks representantskap

KAPITTEL 4

TILSYN MED SENTRALBANKVIRKSOMHETEN

OPPGAVER OG ORGANISASJON I SENTRALBANKVIRKSOMHETEN (SBV)

Norges Bank har rådgivende og utøvende oppgaver i penge-, kreditt- og valutapolitikken.⁵⁰ Kjerneoppgaver er å fremme prisstabilitet gjennom pengepolitikken, overvåking og analyser av stabilitet i det finansielle systemet og forvaltning av internasjonale reserver. Videre skal sentralbanken utstede landets pengesedler og mynter, fremme et effektivt betalingssystem og overvåke penge-, kreditt- og valutamarkedene. Disse oppgavene er organisert i sentralbankvirksomhetens avdelinger for markeder og banktjenester, pengepolitikk og finansiell stabilitet.

Sentralbanksjefen har etablert en organisasjon og styringsstruktur som klargjør roller og ansvar. Ved utførelsen av kjerneoppgavene innenfor sitt område har avdelingsdirektørene ansvar for risikostyring, internkontroll og økonomistyring og fastsetter interne retningslinjer. Avdelingen for konsern- og fellesfunksjoner ivaretar administrative oppgaver for sentralbankvirksomheten samt funksjoner og prosesser som gjelder for hele Norges Bank. Det er også etablert en sentral etterlevelses- og risikostyringsfunksjon som skal støtte avdelingslederne og sentralbanksjefen i arbeidet med styring av virksomhetsrisiko.

Sentralbankvirksomhetens organisasjon er tidligere vist i figur 7.

HOVEDSTYRETS OPPFØLGING

Hovedstyret har vedtatt strategi for 2014–2016, og det fastsettes årlige handlingsplaner i sentralbankvirksomheten. Representantskapet blir orientert om handlingsplanene i sammenheng med fastsettelse av årlige budsjetter for virksomheten og gjennom oppfølging som beskrives i virksomhetsrapporteringen.

Med utgangspunkt i overordnede prinsipper for risikostyring i Norges Bank har hovedstyret også vedtatt prinsipper for risikostyring i sentralbankvirksomheten. Hovedstyret har videre behandlet kriterier for vurdering av nivå på virksomhetsrisiko. Sentralbanksjefen har fastsatt utfyllende retningslinjer for risikostyring i sentralbankvirksomheten som omfatter definisjoner av risikoforhold, håndtering av hendelser, ansvar og rapportering. Risikoidentifisering og vurdering gjennomføres kvartalsvis, ved alvorlige hendelser samt ved større endringer i oppgaver, IKT-systemer, infrastruktur eller rammebetingelser.

Hovedstyret behandler virksomhetsrapportering for sentralbankvirksomheten hvert halvår. Denne omfatter status for handlingsplaner og ressursbruk, virksomhetsrisiko, etterlevelse og internkontroll.

Den sentrale risikostyrings- og etterlevelsesfunksjonen er sentralbanksjefens rådgivnings- og bekreftelsesorgan for oppgaver og funksjoner som utføres i sentralbankvirksomheten. Tilsynssekretariatet har hatt regelmessige møter med etterlevelsesfunksjonen gjennom året og diskutert hendelser og rutiner for oppfølging. Eventuelle regelverksbrudd eller hendelser rapporteres i virksomhetsrapporteringen fra hovedstyret til representantskapet. Det er ikke rapportert om vesentlige brudd av betydning for sentralbankvirksomheten i året som har gått.

Representantskapet er orientert om prinsippene og retningslinjene for risikostyring. Det er av stor betydning for tilsynet at det er etablert gode rutiner for rapportering av hendelser og gjennomføring av risikoreducerende tiltak. Representantskapet følger opp styringen av sentralbankvirksomheten på generelt nivå gjennom halvårlig virksomhetsrapportering fra hovedstyret og oppfølging av hovedstyrets protokoller, planer og budsjett.

TILSYN OG VURDERINGER I 2015

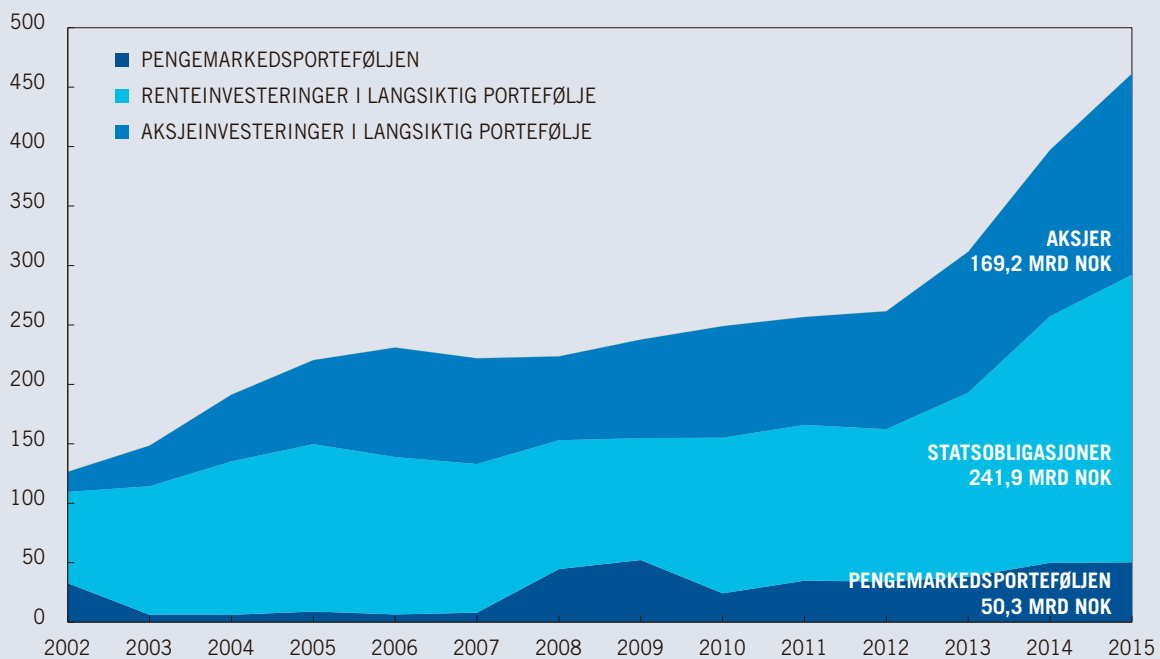
FORVALTNINGEN AV INTERNASJONALE RESERVER

Norges Banks internasjonale reserver består av valuta-reservene og fordringer på Det internasjonale valutafondet (IMF). Valutaresevne er sammensatt av en pengemarkeds-

⁵⁰ Sentralbankloven § 1, første ledd, andre og tredje punktum: «Norges Bank skal være et utøvende og rådgivende organ for penge-, kreditt- og valutapolitikken. Den skal utstede pengesedler og mynter, fremme et effektivt betalingssystem innenlands og overfor utlandet og overvåke penge-, kreditt- og valutamarkedene.»

FIGUR 9 VALUTARESERVENE UTEN PETROBUFFERPORTEFØLJEN PER 31.12.2015**VALUTARESERVENE**

Markedsverdi i mrd NOK ved årsslutt*) uten petrobufferporteføljen

NORGES BANK

*) Markedsverdi per 2015 gjelder ved utgangen av 4. kvartal. Total markedsverdi var 461,4 mrd. NOK eller 37,7 mrd. SDR

portefølje⁵¹ og en petrobufferportefølje⁵² som forvaltes av SBV. Videre er det en langsiktig portefølje som i 2015 har vært forvaltet av NBIM. Hovedstyret har i 2016 besluttet at forvaltningen av obligasjonsandelen i denne porteføljen skal overføres til SBV mens NBIM fortsatt skal forvalte aksjeandelen. Rentebærende instrumenter skal i hovedsak holdes i likvide verdipapirer. Aksjeandelen forvaltes i stor grad innenfor de samme prinsipper og styringsrammeverk som gjelder for forvaltningen av SPU. Dette gjelder også hensynet til ansvarlig forvaltningsvirksomhet.

Petrobufferporteføljen skal motta statens kontantstrøm fra oljevirksomheten i utenlandsk valuta og eventuelle overføringer fra SPU. Formålet er å sørge for en hensiktsmessig håndtering av statens behov for veksling mellom utenlandsk valuta og norske kroner i forbindelse med kontantstrømmer fra petroleumsvirksomheten. De øvrige porteføljene skal kunne benyttes til transaksjoner i valutamarkedet som ledd i gjennomføringen av pengepolitikken eller ut fra hensynet til finansiell stabilitet og for å møte Norges Banks internasjonale forpliktelser.⁵³

Hovedstyret har fastsatt prinsipper for forvaltning av Norges Banks valutareserver.⁵⁴ Strategi og rammeverk vurderes årlig. Sentralbanksjefen har fastsatt retningslinjer. Hensynet til likviditet tillegges vesentlig vekt. I forvaltningen av valutareservene er Norges Bank eksponert mot ulike typer finansiell risiko, i hovedsak markedsrisiko, kredittrisiko og motpartsrisiko. Norges Bank er ikke eksponert for likviditetsrisiko i norske kroner.

Hovedstyret behandler hvert kvartal en rapport om forvaltningen av valutareservene, og en forenklet versjon av rapporten blir publisert.

Representantskapet har behandlet rapporter fra hovedstyret om finansiell risiko og forvaltningen av valutareservene. Det er ikke rapportert om vesentlige brudd på

rammeverket i 2015. Representantskapet er orientert om nedbygging av petrobufferporteføljen og en situasjon med uttak av valuta fra SPU for omveksling til norske kroner. Justeringer i hovedstyrets prinsipper er tatt til orientering. En merker seg at hovedstyret og sentralbanksjefen har en aktiv tilnærming til dette viktige området for sentralbanken. Forvaltningen har vært innenfor maksimal risikoramme fastsatt av sentralbanksjefen.

Figur 9 viser sammensetningen av valutareservene uten petrobufferporteføljen per 31.12.2015. Total markedsverdi ved utgangen av fjerde kvartal 2015 var 461,4 milliarder kroner eller 37,7 milliarder SDR.

PENGEPOLITIKK OG FINANSIELL STABILITET

Representantskapet fører ikke tilsyn med hovedstyrets faglige vurderinger, råd og utøvelse av skjønnsmyndighet,⁵⁵ men følger med gjennom informasjon i hovedstyrets protokoller. Under sentralbanksjefens faste orienteringer i representantskapets møter redegjøres det for Norges Banks vurderinger av den aktuelle økonomiske situasjonen, råd og vedtak. Dette er også hovedtema i sentralbanksjefens årstale.

Norges Bank har som oppgave å overvåke systemer for finansiell infrastruktur i Norge i tråd med sentralbankloven og internasjonale forpliktelser. I tillegg deltar sentralbanken i overvåkingsgruppen for valutaoppgjørssystemet CLS.⁵⁶ Overvåkingen skal avgrense risikoen i systemene for avregning og oppgjør mellom banker. Videre følges det med på viktige utviklingstrekk i det samlede betalingssystemet der formålet er å bidra til stabilitet i det finansielle systemet.

Etter forskrift om motsyklisk kapitalbuffer⁵⁷ utarbeider Norges Bank beslutningsgrunnlag og gir Finansdepartementet kvartalsvis råd om nivået på denne bufferen i bankene. Kravet til motsyklisk kapitalbuffer på en

⁵¹ Pengemarkedsporteføljen skal være mellom 3,5 og 4,5 milliarder SDR. 1 SDR tilsvarer omtrent 12 norske kroner

⁵² Petrobufferporteføljen skal normalt ikke overstige 35 milliarder kroner.

⁵³ Dette tilsvarer IMF's definisjon av begrepet valutareserver ("foreign exchange reserves").

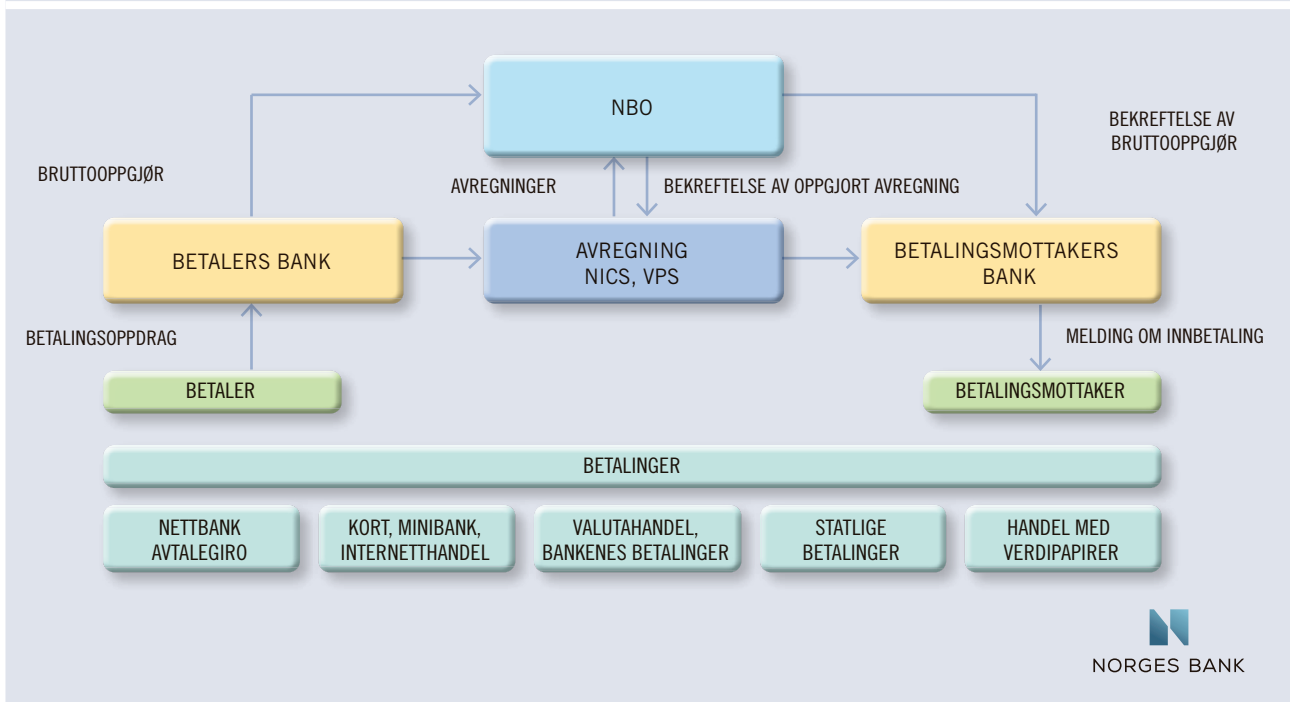
⁵⁴ Fastsatt av Norges Banks hovedstyre 23. januar 2013, med hjemmel i sentralbankloven § 10 første ledd og § 24. Sist endret 10. februar 2015

⁵⁵ Jf. sentralbankloven § 5 fjerde ledd

⁵⁶ CLS Continuous Linked Settlement. Avregningssystem mellom internasjonale valutaer

⁵⁷ Finansdepartementet, fastsatt ved kgl.res. 4. oktober 2013

FIGUR 10 DET NORSKE BETALINGSSYSTEMET

prosent⁵⁸ inngår som en del av det samlede kravet til kjernekapitaldekningen i bankene.

Representantskapet mottar pengepolitisk rapport med vurdering av finansiell stabilitet, som offentliggjøres fire ganger årlig. Rapporten inneholder sentralbankens vurdering av utsiktene for styringsrenten og behovet for en motsyklisk kapitalbuffer i bankene. Videre mottas hovedstyrets årsrapport om finansiell stabilitet der det ses nærmere på langsiktige og strukturelle trekk ved bankvesenet. Innholdet i rapportene faller i utgangspunktet utenfor representantskapets tilsynsområde, men gir viktig bakgrunnsinformasjon om kjerneoppgaver og gjennomføring av prosesser på dette området i sentralbanken.

NORGES BANKS OPPGJØRSSYSTEM

Norges Bank er den øverste oppgjørssbanken for betalinger mellom bankene i Norge. Norges Banks oppgjørssystem (NBO) skal bidra til effektivitet i betalingssystemet og sikkerhet i oppgjør mellom bankene. Figur 10 viser en oversikt over aktører og sammenhenger i det norske betalingssystemet.

I 2015 ble det i gjennomsnitt gjort opp betaling for 219 milliarder kroner daglig gjennom NBO. Driften av systemet er utkontraktet til IT-selskapet Evry ASA (EVRY). Kontrollrutinene hos EVRY dokumenteres i årlige revisjonsrapporter⁵⁹ som følges opp av Norges Bank og inneholder viktig informasjon for Norges Banks eksterne revisor. Hovedstyret følger regelmessig opp risikovurderinger og hendelser knyttet til NBO gjennom virksomhetsrapporter og årsrapporter.

Oppgjørssystemet skal oppfylle relevante internasjonale standarder og krav til samfunnskritisk infrastruktur. Norges Bank er ikke formelt omfattet av Finanstilsynets IKT-forskrift, men benytter denne som et relevant styringsrammeverk for drift og utvikling av IKT-løsningene for oppgjørssystemet.

NBO er et skjermingsverdig objekt i henhold til sikkerhetsloven.⁶⁰ NSM fører tilsyn på dette området. Norges Bank mottar tilsynsrapporter fra NSM, og eventuelle avvik blir håndtert og fulgt opp gjennom generell sikkerhetsrapportering. For hvert år utarbeides det en plan for beredskapsøvelser. Øvelsene gjennomføres internt eller i samarbeid med eksterne leverandører og aktører i betalingssystemet. Norges Bank informerer offentlig om oppgjørssystemet i en årlig rapport om finansiell infrastruktur. Hovedstyret omtaler oppgjørssystemet i sin årsmelding for 2015 og gir uttrykk for at driften har vært stabil.

Representantskapet er orientert om beredskapsarbeidet og vesentlige driftsmessige hendelser gjennom årsrapport om NBO og ordinær virksomhetsrapportering. En er tilfreds med at det rapporteres om høy driftsstabilitet i oppgjørssystemet. En årsrapport fra hovedstyret om oppgjørssystemet og en offentlig rapport om finansiell infrastruktur i 2015 blir behandlet senere i 2016.

I samsvar med representantskapets tilsynsplan er det foretatt en gjennomgang av styring av og kontroll med cybersikkerhet⁶¹ i NBO. Gjennomgangen er utført av Deloitte AS i samarbeid med tilsynssekretariatet. Sikkerhetsstyringen rundt NBO i Norges Bank og hos EVRY er gjennomgått, og det ble identifisert svakheter. Disse ble diskutert med Norges Bank underveis, og tiltak ble iverksatt umiddelbart.

I rapporten fra gjennomgangen ble det pekt på at det er etablert en IKT-strategi med sikkerhetstiltak, men tiltakene er ikke fullt ut dekkende. Det bør etableres og implementeres en helhetlig cybersikkerhetsstyring knyttet til oppgjørssystemet med forankring i hovedstyret. Cybersikkerhetsstyring bør omfatte strategi, risikostyring, rapportering, roller og ansvar. Dessuten bør den omfatte styring av og kontroll med leverandører.

Representantskapet sluttet seg til vurderingene i rapporten som er oversendt hovedstyret. Hovedstyret har behandlet

⁵⁸ Rådet fra Norges Bank er å bygge opp til og holde en prosent i perioden fra 30. juni 2015 og øke til 1,5 prosent fra 30. juni 2016.

⁵⁹ Attestasjonsuttalelser om kontroller hos en serviceorganisasjon, avgitt av eksterne revisor i Evry ASA etter internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3402

⁶⁰ Sikkerhetsloven § 17. Objektssikkerhetsforskriften stiller krav til utvelgelse, klassifisering og beskyttelse av skjermingsverdige objekter som i henhold til sikkerhetsloven har avgjørende nasjonal betydning.

⁶¹ Begrepet "cybersikkerhet" er en videreutvikling av informasjonssikkerhetsbegrepet og gjenspeiler samfunnets stadig økende avhengighet av IKT-systemer.

FIGUR 11 NY SEDDELSERIE

rapporten fra tilsynsgjennomgangen og har informert om sine planer for den videre oppfølgingen. Internrevisjonen har også foretatt en gjennomgang av IKT-sikkerhet i sentralbankvirksomheten i 2015 og har rapportert om tilsvarende problemstillinger som framkommer i tilsynsrapporten.

Representantskapet merker seg at hovedstyret har høy oppmerksomhet på dette området og har bedt om å bli holdt videre informert.

NORGES BANKS ANSVAR SOM UTSTEDER AV SEDLER OG MYNTER

Norges Bank har etter sentralbankloven ansvaret for å utstede pengesedler og mynter. Dette innebærer å fastsette sedlenes og myntenes pålydende og bestemme utforming. Videre har sentralbanken ansvar for å sikre at samfunnet har tilgang på og nødvendig tillit til kontanter som betalingsmiddel og å fremme et effektivt samlet betalings-system. Beholdningen av sedler og mynter i omløp (utenfor Norges Bank) per 31.12.2015 var 53,1 milliarder kroner.

Det norske sikkerhetselskapet Nokas AS drifter fire sentralbankdepoter i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger, mens sentralbanken selv er ansvarlig for driften av depotet i Oslo. Ved depotene utføres sentralbank-tjenester som innskudd og uttak av sedler og mynter og seddeldestruksjon. Det er inngått langsiktige leveranseavtaler med anerkjente trykkerier i Frankrike og Tyskland om produksjon av norske sedler. Videre er det inngått en rammeavtale med Det Norske Myntverket AS om leveranser av norsk mynt.

Tilsynssekretariatet gjennomfører faste årlige oppfølgingsmøter med avdelingen som har ansvar for kontante betalingsmidler i Norges Bank. Det orienteres om risikoforhold samt endringer i prosesser, systemer og styringen av og kontrollen med leverandører og avtaler. Sammen med Deloitte AS er det gjennomført kontrollopptak av beholdninger i sentralbankdepotet i Oslo. Videre gjennomgås Norges Banks rapporter om kontroller med beholdninger hos leverandører, kontroller med leveranser av sedler og mynter fra produsentene samt lagerstyring i sentralbankdepotene.

Representantskapet er orientert om og har bevilget ressurser til gjennomføring av det pågående prosjektet for utvikling av ny seddelserie. Se illustrasjon i figur 11. De første valørene vil etter planen bli utstedt i løpet av andre kvartal 2017.

Oppmerksomheten i representantskapet er primært knyttet til at det er høy iboende risiko på kontantområdet for misligheter og eksterne trusler. Norges Banks halvårslige rapporter om sedler og mynter samt omtale i virksomhetsrapportering behandles av representantskapet. Det er ikke rapportert om vesentlige avvik i etablerte rutiner i 2015. Etter representantskapets mening er det etablert betryggende styring av og kontroll med oppgaver og ansvar innenfor seddel- og myntområdet.

STATENS KONSERNKONTO

Ved utløpet av 2015 utgjorde statens innskudd i Norges Bank 100,6 milliarder kroner. Finansdepartementet og Norges Bank har inngått en avtale som regulerer drift og forvaltning av statens konti. Arbeidet utføres innenfor regelverk for økonomistyring i staten samt retningslinjer for oppgjørskonti i konsernkontosystemet. Norges Bank er ansvarlig for gjennomføring og oppfølging av avtale-regulerte krav til sikkerhet, sikkerhetskopiering og beredskapsrutiner, herunder de oppgavene som utføres av EVRY etter oppdrag fra Norges Bank.

Etter avtale skal det avgis en årlig uavhengig attestasjonsuttalelse om Norges Banks oppfyllelse av avtalebestemte krav. Deloitte AS har avgitt en slik uttalelse med vurderinger av kontrollrutiner og krav til sikkerhet og beredskap for 2015. Det er avgitt attestasjonsuttalelse med positiv konklusjon som er tatt til etterretning av representantskapet og videresendt til Finansdepartementet.

STATSGJELDSFORVALTNINGEN

Norges Bank utfører bankforretninger for staten, statsbanker og offentlige fond og yter tjenester ved opptak av statslån og forvaltning av statsgjeld.⁶² Fra 2015 har Norges Bank hatt et utvidet operativt ansvar for forvaltningen av statsgjelden, som inkluderer gjennomføring av betalinger knyttet til statsgjelden og bokføring av statsgjeldsforvalt-

⁶² Jf. sentralbankloven § 17

ningens transaksjoner, etter avtale med og mandat fra Finansdepartementet.⁶³ Det mottas en årlig avtalt godtgjørelse fra departementet.

Statsgjelden inngår i statsregnskapet og er ikke en del av Norges Banks regnskap. Det gis kvartalsvis rapportering til Finansdepartement som publiseres av Norges Bank.

Reglement for økonomistyring i staten krever at alle virksomheter skal etablere systemer og rutiner som har innbygd internkontroll. Dette gjelder også om oppgaver er delegert til andre. Etter anmodning fra Finansdepartementet er det foretatt et uavhengig attestasjonsoppdrag av rammeverk og prosesser for regnskapsføring og betalinger i statsgjeldsforvaltningen. Deloitte AS har avgitt attestasjonsuttalelse⁶⁴ med positiv konklusjon som er tatt til etterretning av representantskapet og videresendt til Finansdepartementet. I tillegg har Riksrevisjonen mottatt rapport fra Deloitte AS om kontrollhandlinger knyttet til regnskapet for statsgjeldsforvaltningen.

⁶³ Mandat for forvaltningen av statsgjeld, fastsatt 2. oktober 2014 og utfyllende bestemmelser, fastsatt 11. desember 2014

⁶⁴ Attestasjonsoppdrag etter internasjonal revisjonsstandard ISAE 3000

KAPITTEL 5

TILSYN MED KAPITALFORVALTNINGEN

OPPGAVER OG ORGANISASJON I NORGES BANK INVESTMENT MANAGEMENT (NBIM)

Norges Bank forvalter Statens pensjonsfond utland etter lov om Statens pensjonsfond og mandat for forvaltningen av SPU. Den operative forvaltningen av SPU og den langsiktige porteføljen i Norges Banks valutareserver gjennomføres av NBIM. Forvaltningen av valutareservene er omtalt tidligere i rapporten.

Kapitalen i SPU er kun investert i utlandet. Siktemålet med investeringene er å oppnå en høyest mulig avkastning med en moderat risiko. Overordnet investeringsstrategi er fastsatt av departementet gjennom sammensetningen av en strategisk referanseindeks. Avkastningen på fondets aksje- og renteinvesteringer sammenlignes med avkastningen til globale referanseindekser for aksjer og obligasjoner som er fastsatt av departementet. Mandatet regulerer også risikostyring og ansvarlig forvaltningsvirksomhet.

Ved utgangen av 2015 var investeringene i SPU fordelt med 61,2 prosent i aksjer og 35,7 prosent i rentepapirer. Aksjeporteføljen var investert i om lag 9 000 børsnoterte selskaper. Andelen av SPU som var investert i eiendom, tilsvarte 3,1 prosent av fondet. Eiendomsinvesteringene består av børsnotert eiendom og unoterte eiendomsinvesteringer.

Hovedstyret har delegert ansvaret for daglig ledelse av kapitalforvaltningen gjennom stillingsinstruks og investeringsmandat til direktøren for NBIM.

I 2015 vedtok hovedstyret å organisere investeringer i unoterte eiendomsselskaper i en egen enhet innenfor NBIM, Norges Bank Real Estate Management (NBREM). Se figur 7 foran som viser Norges Banks organisasjon. Direktøren for NBREM er ansatt av hovedstyret, men rapporterer til direktøren for NBIM. Investeringsmandatet og stillingsinstruksen for direktøren for NBIM ble i den sammenheng oppdatert for å avspeile ansvaret for fondet som helhet og den samlede kapitalen under forvaltning. Et eget investeringsmandat og en stillingsinstruks for direktøren for NBREM er godkjent av hovedstyret. Det er etablert egne risikostyringsenheter og enheter for oppfølging av etterlevelse av lov og retningslinjer både i NBIM og NBREM.

Representantskapet har bedt hovedstyret om å bli orientert om omorganisering i NBIM i flere omganger gjennom 2015. Ansvarsfordelingen mellom direktøren for NBIM og direktøren for NBREM har vært særlig drøftet. Representantskapet har særlig vært opptatt av at SPU er ett fond, og at organisasjonsmodellen er klar når det gjelder helhetsansvar for forvaltningen av fondet med tydelige rapporteringslinjer til hovedstyret. Videre har representantskapet stilt spørsmål om etableringen av eiendomsvirksomheten kan medføre risiko for dublering av administrative funksjoner og kostnadsøkninger som følge av dette.

HOVEDSTYRETS OPPFØLGING

Det er gitt flere rammer og begrensninger for porteføljene av aksjer og obligasjoner i forvaltningsmandatet for SPU. Det er også fastsatt egne rammer for eiendomsinvesteringer. Hovedstyret har gitt utfyllende bestemmelser og rammer i investeringsmandatet til direktøren for NBIM.

I 2016 har hovedstyret etablert og gitt mandat til en investeringskomité for eiendom i NBIM, Real Estate Investment Board (REIB). REIB ledes av direktøren for NBIM og har fem medlemmer. To av medlemmene er eksterne og har kompetanse og erfaring fra eiendomsinvesteringer. Investeringsbeslutninger i unotert eiendom over 750 millioner USD skal forankres i komiteen. Enkeltinvesteringer som overstiger 1,5 milliarder USD skal godkjennes av hovedstyret etter behandling i REIB og hovedstyrets risiko- og investeringsutvalg. Tidligere var grensen for behandling i hovedstyret satt til 1 milliard USD.

Hovedstyret har fastsatt prinsipper for operasjonell risikostyring i NBIM som omfatter en finansiell og en omdømmebegrunnet toleransegrense. Prinsippene er gjenstand for regelmessige vurderinger, og representantskapet holdes orientert.

Det er stor oppmerksomhet om avkastningen i SPU. I tråd med mandatet skal internasjonalt anerkjente standarder legges til grunn innen verdivurdering, avkastningsmåling og styring, måling og kontroll av risiko. Deloitte AS gjennomfører kontroll av sentrale avkastningstall i de eksterne kvartalsrapportene og i årsregnskapet som en del av sin finansielle revisjon.

Hovedstyret følger opp forvaltningen blant annet gjennom periodiske rapporter om virksomheten, etterlevelse og intern kontroll, avkastning og risiko. Rapportene oversendes representantskapet. I tilknytning til representantskapets behandling av kvartalsrapporteringen er det gitt presentasjoner om gjennomføring av forvaltningen, oppnådde resultater og risikoforhold. Rapporteringen fra NBIM er under løpende utvikling.

Norges Bank har rett og plikt til å gi råd til Finansdepartementet om investeringsstrategien og om behov for endringer i mandatet for SPU. Videre har Norges Bank rett til å uttale seg om departementets forslag til mandatendringer. Representantskapet holdes orientert om råd og uttalelser.

Tilsynssekretariatet har jevnlig møter med etterlevelsesfunksjonen i NBIM om oppfølging av og rapportering om risiko og etterlevelse. Representantskapet er tilfreds med at det er stor åpenhet i rapportering om uønskede hendelser. Det er registrert en økning i hendelser, men de økonomiske konsekvensene er vurdert som uvesentlige. Gjennom året er det ikke rapportert om brudd av betydning på overholdelse av mandat og retningslinjer for fondets forvaltning.

I tråd med mandat for forvaltningen av SPU har hovedstyret fastsatt retningslinjer og rammer for en godtgjørelsesordning for ansatte i NBIM. Internrevisjonen avgir en uttalelse om etterlevelse av forskrift om godtgjørelse.⁶⁵ Representantskapet behandler årlig rapport fra hovedstyret om praktiseringen.

TILSYN OG VURDERINGER I 2015

ANSVARLIG FORVALTNINGSVIRKSOMHET

Mandat og retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU er fastsatt av Finansdepartementet. Nye retningslinjer og enkelte endringer i mandatet som omhandler ansvarlig forvaltningsvirksomhet, ble gjort gjeldende fra 1. januar 2015. Endringene medførte ny styringsmodell for arbeidet. Medlemmene i Etikkrådet oppnevnes av departementet, etter innstilling fra Norges Bank. Etikkrådet gir nå råd til Norges Bank i stedet for til

Finansdepartementet. Hovedstyret i Norges Bank treffer beslutninger om observasjon eller utelukkelse av selskaper. Departementet skal informeres om beslutningene.

Representantskapet har merket seg Norges Banks nye og utvidete oppgaver, og tilsynet på dette området omfatter hovedstyrets prosesser for å behandle Etikkrådets uttalelser.

Hovedstyrets eierskapsutvalg forbereder saker som gjelder ansvarlig forvaltningsvirksomhet, herunder observasjon og råd om utelukkelse av selskaper i porteføljene. Utelukkelse kan også oppheves etter vedtak i hovedstyret etter tilråding fra Etikkrådet. Ansvarlig investeringsvirksomhet har vært integrert i hovedstyrets prinsipper for risikostyring i kapitalforvaltningen. I løpet av 2015 har hovedstyret fastsatt egne prinsipper for ansvarlig forvaltning, en endring som er i tråd med tidligere anbefalinger fra representantskapet. De nye prinsippene omfatter arbeid med standardsetting, aktivt eierskap, risikostyring knyttet til miljømessige, sosiale og styringsmessige forhold samt observasjon og utelukkelse av selskaper.

Representantskapet er holdt orientert om hovedstyrets organisering av arbeidet og har også merket seg at hovedstyret i 2015 har behandlet totalt ni saker om observasjon eller utelukkelse. Anbefalingene fra Etikkrådet er fulgt i alle sakene. Hovedstyrets begrunnelse for utelukkelse eller reversering av tidligere utelukkelse offentliggjøres. Representantskapet ser positivt på den åpenheten som praktiseres.

Norges Bank rapporterer om ansvarlig forvaltningsvirksomhet i 2015 i hovedstyrets årsmelding, årsrapport om forvaltningen av SPU og en egen temarapport. Det er en viktig del av tilsynsarbeidet å følge med på hovedstyrets oppfølging av mandat og utviklingen av rapportering på dette området. Representantskapet er holdt orientert om Norges Banks dialog med Finansdepartementet om oppfølging av stortingsmeldinger om Statens pensjonsfond når det gjelder miljøspørsmål og menneskerettigheter.

EKSTERN FORVALTNING

NBIM har plassert en mindre andel av forvaltningen av aksje- og renteporteføljen i SPU hos eksterne forvaltere i hovedsak innenfor nye markeder eller markedssegmenter.

⁶⁵ Forskrift 1. desember 2010 om godtgjørelse i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond

Det er etablert et omfattende rammeverk for seleksjon av eksterne forvaltere, og NBIM følger tett opp avkastning og risiko, mandatetterlevelse og honorarer.

I 2015 er det gjennomført tilsynsmøter med to eksterne forvaltere. Det ble orientert om finansiell infrastruktur, utfordringer i det aktuelle markedet og kontrollsystemer som skal sikre at forvaltningen skjer i samsvar med forvaltermandatet og juridiske rammer. Etterlevelse av aktuelle sanksjoner fra norske myndigheter ble særskilt gjennomgått.

Representantskapet blir orientert på et overordnet nivå om ekstern forvaltning gjennom regelmessig rapportering om resultat, særlige risikoforhold og kostnader. Tilsynet på dette området har ikke medført behov for spesifikk oppfølging fra Norges Bank.

RAMMEVERKET FOR STYRING AV OG KONTROLL MED SKATTEKOSTNADER I FORVALTNINGEN AV SPU

Norges Bank er unntatt skatteplikt for sin virksomhet i Norge, men er skattepliktig i flere land der det er gjort investeringer. Etter nasjonale skatteregler eller internasjonale skatteavtaler blir betalt skatt helt eller delvis refundert. Høsten 2013 ble det avgitt en attestasjonsuttalelse fra Deloitte AS om rammeverket for styring av og kontroll med skattekostnader i forvaltningen av SPU. Hovedstyret har fulgt opp anbefalingen om å utarbeide et styringsdokument der holdninger og risikotoleranse til skattereduserende tiltak er presisert.

Hovedstyret har i 2015 drøftet håndteringen av skattemessige forhold i kapitalforvaltningen og orientert representantskapet om dette. På anmodning fra representantskapet er det mottatt en redegjørelse fra hovedstyret om skattesituasjonen knyttet til etablering av datterselskaper i eiendomsforvaltningen.

Representantskapet er opptatt av skattemessige problemstillinger og at rammer for virksomheten blir fulgt. Hovedstyrets oppfølging og implementeringen av rammeverk for styring av og kontroll med skatt er tatt til etterretning og vil bli fulgt opp videre i 2016.

STYRING AV OG KONTROLL MED OPERASJONELL RISIKO VED UTKONTRAKTERING AV IKT-RELATERTE TJENESTER

Kapitalforvaltningen er i stor grad avhengig av effektive og pålitelige IKT-løsninger og systemleveranser. Den operasjonelle risikoen er betydelig som følge av kompleksitet, utkontraktering og omfanget på innleide konsulenter. I tråd med strategier og handlingsplaner arbeides det kontinuerlig med å styrke drift og sikkerhet i systemer og rutiner. Representantskapet holdes løpende orientert om hovedstyrets oppfølging.

I tråd med tilsynsplanen for 2015 ble det foretatt en gjennomgang av styring av og kontroll med operasjonell risiko ved utkontraktering av IKT-systemer. Gjennomgangen omfattet prosesser for inngåelse av avtaler, rapportering og oppfølging av risikoer. Deloitte AS har avgitt en rapport i samarbeid med tilsynssekretariatet. Rapporten hadde en positiv hovedkonklusjon. Det ble pekt på at Norges Bank kan tydeliggjøre sine krav til prosesser ved inngåelse av avtaler med leverandør (due diligence⁶⁶) og regulering av samfunnsansvar i avtalene.

Representantskapet sluttet seg til vurderingene i rapporten og har bedt om å bli holdt orientert om hovedstyrets oppfølging.

OVERORDNET OPPFØLGING AV AVKASTNING OG RISIKO I FORVALTNINGEN AV STATENS PENSJONSFOND UTLAND

Oppfølging av avkastning og risiko er sentralt i styringen av kapitalforvaltningen. Overordnede rammer for og forventninger til avkastning og risiko fastsettes av Finansdepartementet, og hovedstyret har fastsatt utfyllende prinsipper og investeringsmandat. Hovedstyret følger utviklingen gjennom kvartalsvis rapportering fra NBIM. Hovedelementene rapporteres videre til representantskapet. Norges Banks eksterne rapportering om avkastning og risiko er basert på mandatet for SPU. I 2016 er det for første gang publisert en separat årsrapport.

Det nye risiko- og investeringsutvalget forbereder hovedstyrets oppfølging av avkastning og risiko. Utvalget er

⁶⁶ Due diligence – en arbeidsprosess og metode for å samle inn og analysere for eksempel økonomisk og juridisk informasjon. Brukes ofte som beslutningsgrunnlag ved inngåelse av avtaler med leverandør

opprettet blant annet etter en tidligere anbefaling fra representantskapet. Representantskapet har merket seg at det pågår en prosess for å avklare oppgaver mellom dette utvalget og revisjonsutvalget.

Etter tilsynsplanen for 2015 har tilsynssekretariatet foretatt en gjennomgang av hovedstyrets oppfølging. I samarbeid med Oliver Wyman AB er det utformet vurderingskriterier for gjennomgangen med utgangspunkt i mandatet og ledende praksis blant institusjonelle investorer globalt og statlig eide investeringsfond. Det er tatt hensyn til at rammeverket for forvaltningen av SPU på enkelte områder avviker fra andre fond.

I tilsynsrapporten ble det konstatert at de overordnede målsetningene for forvaltningen av SPU er etablert i samsvar med ledende praksis. Imidlertid ble det pekt på at hovedstyret bør vurdere å etablere et sett med overordnede styringsparametre for å systematisere oppfølgingen av forvaltningen. Blant annet kan det vurderes mer konkrete mål for avkastning og mål for utnyttelse av risikorammen gitt fra Finansdepartementet. Videre ble det anbefalt at hovedstyret i den pågående prosessen med å vurdere rapporteringen om avkastning og risiko bør evaluere om rapportene er tilpasset styrings- og kontrollansvaret.

Representantskapet sluttet seg til vurderingene i tilsynsrapporten og rapporten er oversendt til hovedstyret. Representantskapet vil følge med på utviklingen i rapporteringen og har bedt om å bli holdt orientert om hovedstyrets oppfølging.

STYRING AV OG KONTROLL MED LANDRISIKO I FORVALTNINGEN AV STATENS PENSJONSFOND UTLAND

Investeringene i SPU omfatter 78 land ved utgangen av 2015. I samsvar med strategien for NBIM⁶⁷ har eksponeringen innenfor framvoksende markeder økt. Dette kan innebære høyere risiko for økonomisk tap og tap av omdømme.

I tråd med tilsynsplanen er det foretatt en gjennomgang av Norges Banks overordnede rammeverk for styring av og kontroll med landrisiko i investeringsprosessen. Gjennom-

gangen er foretatt av Oliver Wyman AB i samarbeid med tilsynssekretariatet.

Mandat og rammeverk regulerer ikke direkte styringen av landrisiko, men gir noen generelle føringer. Det finnes i liten grad reguleringer og internasjonale standarder for styring av og kontroll med landrisiko. Ved utformingen av vurderingskriterier for gjennomgangen er relevant praksis og utviklingstrender i internasjonale finansinstitusjoner lagt til grunn. I vurderingene er det tatt hensyn til Norges Banks særstilling som sentralbank.

Gjennomgangen viste at hovedstyrets og NBIMs rolle og ansvar når det gjelder styring av og kontroll med risiko, er klart beskrevet. Hovedstyret er imidlertid mindre involvert som premissgiver i styringen av landrisiko enn relevant praksis og utviklingstrender internasjonalt skulle tilsi.

I tilsynsrapporten ble det vist til at NBIM har et robust rammeverk for landrisiko som på mange områder er mer omfattende enn beste praksis. Det ble pekt på at hovedstyret bør vurdere om det kan etableres en mer helhetlig overordnet tilnærming. Dette innebærer ikke å ta stilling til investeringer i enkeltland, men vil kunne omfatte overordnede prinsipper og utforming av en mer samlet og systematisk rapportering på området. NBIM kan vurdere å utforme større grad av objektive kriterier i godkjennelsen og oppfølgingen av land.

Representantskapet sluttet seg til vurderingene i tilsynsgjennomgangen. Rapporten er oversendt til hovedstyret, og representantskapet vil holde seg orientert om hovedstyrets oppfølging.

HÅNDTERING AV RISIKO FOR KORRUPSJON I FORVALTNINGEN

Det har i den senere tid vært økt oppmerksomhet knyttet til antikorrupsjonsarbeid både i Norge og i utlandet. Videre har det vært en utvikling i nasjonale regler og internasjonale standarder og retningslinjer hvor kravene til private og offentlige virksomheter for å forebygge korrupsjon i mange tilfeller er blitt strengere.

⁶⁷ Strategi for Norges Bank Investment Management 2014-2016 vedtatt av hovedstyret

Både Regjeringen og Stortinget har erklært nulltoleranse mot korrupsjon, jf. for eksempel stortingsmeldingen om «Et mangfoldig og verdiskapende eierskap».⁶⁸

I tråd med tilsynsplanen er håndteringen av risikoer for korrupsjon i kapitalforvaltningen gjennomgått. Ved etablering av vurderingskriterier er det tatt utgangspunkt i norsk straffelov og relevante korrupsjonslovverk internasjonalt, UK Bribery Act⁶⁹ og US Foreign Corrupt Practices Act⁷⁰, med veiledninger.

Gjennomgangen omfattet Norges Banks prinsipper og rutiner for å identifisere, vurdere og følge opp risikoen for korrupsjon. I forvaltningen av SPU kan både driften og investeringsvirksomheten være utsatt.

Hovedkonklusjonen i gjennomgangen var at det er etablert rammeverk og prosesser for å forebygge korrupsjon. Hovedstyret har gitt uttrykk for nulltoleranse for korrupsjon i etiske prinsipper for ansatte. Disse prinsippene er offentliggjort. I tråd med god praksis er det etablert et antikorrupsjonsprogram i NBIM.

En anbefaling i tilsynsrapporten var at hovedstyret bør vurdere å utforme overordnede prinsipper for antikorrupsjonsarbeid i Norges Bank som også ivaretar oppfølging og rapportering. Prinsippene bør omfatte håndtering av korrupsjonsrisiko knyttet til tredjeparter. For å synliggjøre Norges Banks holdning til korrupsjon bør hovedstyret vurdere å offentliggjøre prinsippene og hovedelementene i antikorrupsjonsprogrammet.

Ordinær rapportering om etterlevelse og kontroll til hovedstyret omfatter korrupsjonsrisiko og eventuelle hendelser. Hovedstyret følger også opp risikoen gjennom langtidsplanen for internrevisjonen.

Representantskapet støttet vurderingene i gjennomgangen og ser det som spesielt viktig at antikorrupsjonsarbeidet omfatter tredjeparter. Rapporten er oversendt til hoved-

styret, og representantskapet har bedt om å bli holdt orientert om hovedstyrets videre oppfølging.

RISIKOSTYRING OG KONTROLL I

EIENDOMSFORVALTNINGEN

Eiendomsvirksomheten i forvaltningen av SPU har økt betydelig i løpet av 2015. Investeringene er i hovedsak foretatt sammen med partnere og eies gjennom datterselskaper. Norges Bank har etablert en selskapsstruktur som skiller mellom operative datterselskaper (forvaltningsselskaper) med drifts- og støttefunksjoner, og rene eierselskaper (holdingselskaper). Hovedtyngden av selskapssetableringene er eierselskaper.

Forvaltningsselskapene har en virksomhet som etter tidligere § 8a i sentralbankloven krevde godkjenning av representantskapet. Over tid er det godkjent opprettelse av operative datterselskaper i Luxembourg, Singapore, Tokyo, London og New York. De to sistnevnte er så langt ikke etablert.

Figur 12 viser et utkast til framtidig organisering av datterselskaper og eierselskaper (holdingselskaper).

Selskapet NBIM S.à r.l. i Luxembourg ble etablert i 2012. NBREM har i 2015 etablert et selskap i Singapore for framtidige drifts- og støttefunksjoner. Det er etablert et datterselskap av dette selskapet som et eiendomskontor lokalisert i Tokyo.

Representantskapet er orientert om investeringer, selskapssetableringer, risiko og avkastning i eiendomsforvaltningen gjennom kvartalsvis rapportering fra hovedstyret.

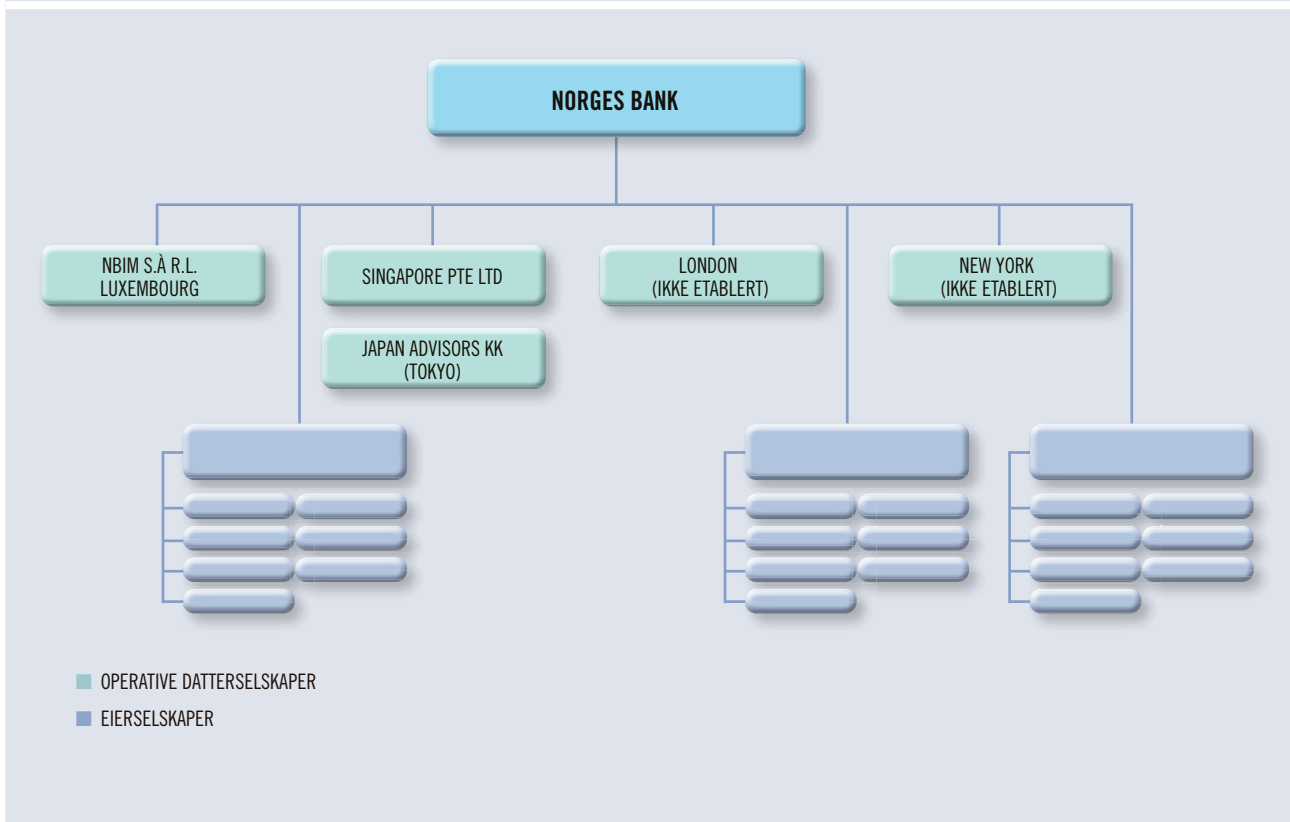
Med bakgrunn i representantskapets retningslinjer for tilsyn med datterselskaper har tilsynssekretariatet jevnlig kontakt med NBREM for å få informasjon om utviklingen i organisasjonen og om nye selskapssetableringer og eiendomstransaksjoner. Tilsynet omfatter blant annet kontroll av selskapssetableringer og dialog om valg av revisor i selskapene. Det er påsett at kravene til innsynsrett, tilsynsmuligheter og revisjon er ivarettatt for eiendomsselskaper som eies sammen med partnere. Videre er det avholdt møter med eiendoms partnere for å gjennomgå styrings- og kontrollrammeverk for overholdelse av avtaler med

⁶⁸ Meld. St. 27 (2013-2014)

⁶⁹ UK Bribery Act av 2010

⁷⁰ FCPA – The Foreign Corrupt Practices Act av 1977

FIGUR 12 SELSKAPSSTRUKTURER

Norges Bank. Tilsynet ble gjennomført sammen med Deloitte AS.

Etter innspill fra Finansdepartementet og særskilt vedtak i representantskapet er det gjennomført et uavhengig attestasjonsoppdrag⁷¹ som omhandler rammeverket for risikostyring og kontroll av eiendomsforvaltningen. Oppdraget er utført av Deloitte AS i dialog med tilsynssekretariatet.

Målekriteriene som er benyttet i vurderingene, har tatt utgangspunkt i internasjonal praksis innen eiendomsbransjen og standarder for risikostyring og kontroll (COSO⁷²). Deloitte AS mener at rammeverket for risikostyring og kontroll er utformet og implementert i samsvar med de fastlagte målekriteriene. Eiendomsvirksomheten er under betydelig utvikling, og rammeverket vil måtte videreutvikles i takt med økt omfang og endring i risikobildet. I rapporten kommenteres det også at eiendomsinvesteringer skiller seg vesentlig fra NBIMs øvrige virksomhet. Utviklingen og risikoene kan derfor gi grunnlag for å vurdere om hovedstyret i større grad bør tydeliggjøre særskilte styringsprinsipper.

Representantskapet har tatt konklusjonen i attestasjonsuttalelsen til etterretning og sluttet seg til vurderingene. Uttalelsen er sendt til Finansdepartementet og offentliggjort i tråd med gjeldende praksis.

Rapporten er oversendt til hovedstyret, og representantskapet har bedt om å bli holdt orientert om hovedstyrets videre oppfølging.

⁷¹ Gjennomgangen er utført i samsvar med internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000

⁷² COSO – The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, «Helhetlig risikostyring – et integrert rammeverk»

KAPITTEL 6

NORGES BANKS BUDSJETT OG ÅRSREGNSKAP

Norges Bank er en selvstendig økonomisk enhet, og budsjett og årsregnskap inngår ikke i statsbudsjettet eller statsregnskapet. Hovedstyret skal utarbeide forslag til budsjett for kommende driftsår. Budsjettet vedtas av representantskapet og meddeles Finansdepartementet. Hovedstyret skal videre utarbeide årsberetning og årsregnskap. Årsregnskapet revideres av ekstern revisor og fastsettes av representantskapet. Årsberetningen, årsregnskapet, revisjonsberetningen og representantskapets vedtak om fastsettelse av årsregnskapet sendes til Finansdepartementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget.⁷³

BUDSJETT- OG REGNSKAPSPROSESSER

BUDSJETTREGLEMENT OG PROSESS FOR BUDSJETTBEHANDLING

Representantskapet har fastsatt budsjettreglement for Norges Bank. Hovedstyret har fastsatt utfyllende økonomireglement med overordnede prinsipper for økonomistyring og budsjettprosess. I 2015 er både budsjettreglementet og økonomireglementet oppdatert med virkning fra budsjett- og regnskapsåret 2016.

Representantskapets budsjettvedtak omfatter Norges Banks samlede virksomhet. Dette er et prinsipp og en praksis som presiseres i budsjettreglementet.

Roller og ansvar i budsjettprosessen og oppfølgingen i de styrende organene er gjort mer tydelig i oppdatert budsjettreglement. Hovedstyret behandler budsjett for hvert virksomhetsområde, men legger fram et samlet budsjettforslag for Norges Bank. Underliggende informasjon i framlegget skal ha et omfang og innhold som er tilpasset representantskapets budsjettansvar og tilsynsrolle. Hensikten er å gi representantskapet et helhetlig bilde av driften presentert på samme nivå som ekstern regnskapsrapportering.

I budsjettreglementet gis spesifikke krav til innholdet i budsjettframlegget. Overordnet nivå og utvikling for kostnadene skal kommenteres i lys av strategi og relevante eksterne sammenligninger. Det er satt krav til at vesentlige

usikre budsjettposter tydeliggjøres. Forslag til driftsinvesteringer presenteres samlet per virksomhetsområde med oversikt over og beste estimat for enkeltinvesteringer. Fra og med budsjettåret 2016 omfattes forvaltningskostnader i datterselskaper knyttet til eiendomsinvesteringer i SPU av representantskapets budsjettvedtak.

Hovedstyrets oppdaterte økonomireglement omfatter overordnede retningslinjer og prinsipper for intern og ekstern regnskapsrapportering. Det er etablert krav til at vesentlige endringer i regnskapsprinsipper og informasjon om regnskapsposter som innebærer vesentlig risiko eller stor grad av skjønnsmessig vurdering, skal forelegges revisjonsutvalget og hovedstyret. På regnskapsområdet tydeliggjøres ansvar innenfor virksomhetsområdene, samtidig som det tas hensyn til at Norges Bank er én juridisk enhet med ett regnskap.

Ved budsjettbehandlingen påser representantskapet at det er forsvarlige økonomiske rammer for ivaretagelse av Norges Banks oppgaver og drift. Budsjettvedtaket omfatter driftsinntekter, driftskostnader og investeringer knyttet til drift for de to virksomhetsområdene.

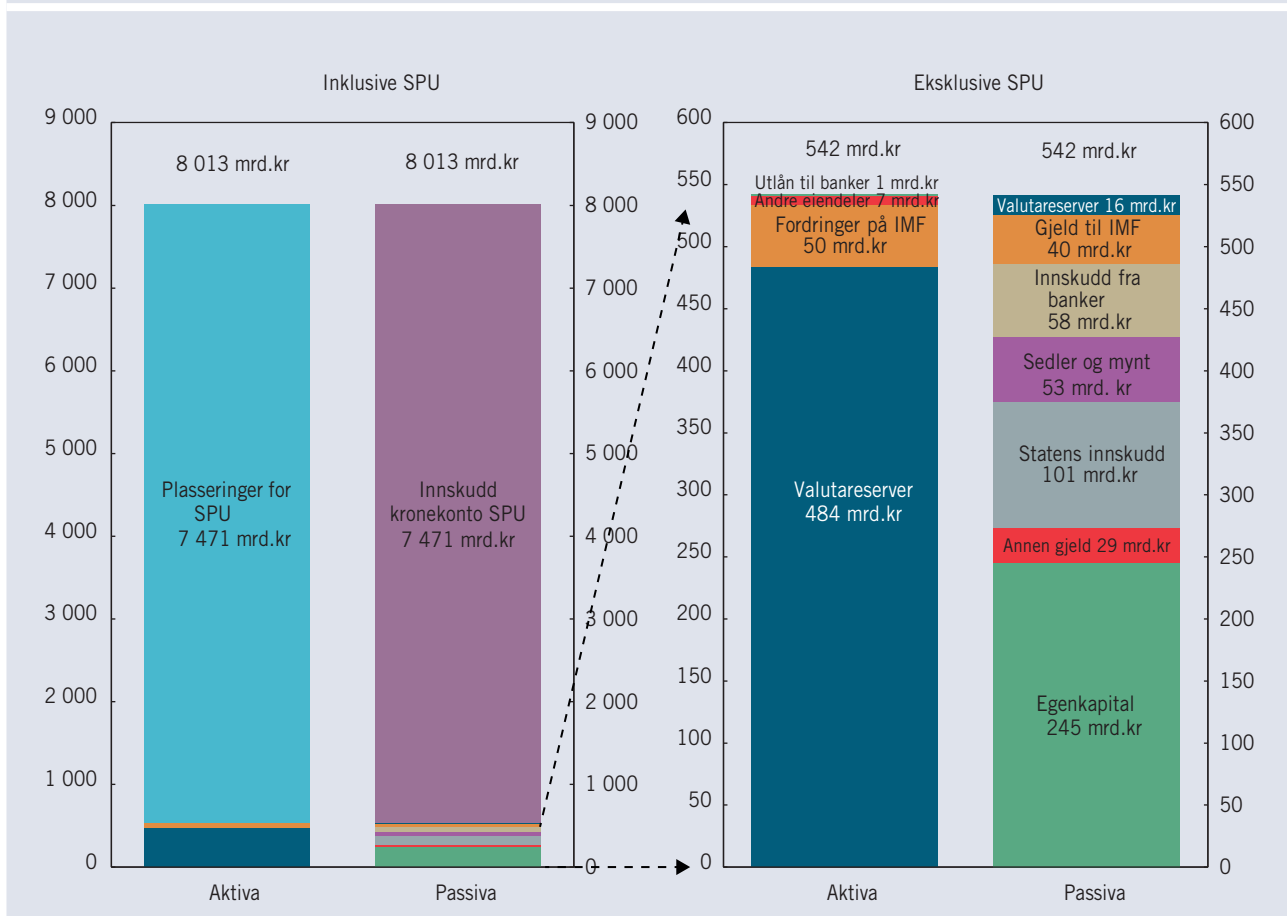
Kapitalinntekter fra forvaltningsoppgaver budsjetteres ikke blant annet på grunn av betydelig usikkerhet i utviklingen i valutakurser og investeringsmarkeder. For Norges Bank er det ingen finansiell risiko knyttet til resultatet av forvaltningen av SPU, da dette i sin helhet reguleres mot fondets innskuddskonto.

Finansdepartementet godtgjør Norges Banks faktiske kostnader til forvaltningen av SPU innenfor en årlig fastsatt ramme som er knyttet til en andel av forvaltet kapital. Honorar til eksterne forvaltere som følger av oppnådd meravkastning, dekkes utenfor den fastsatte rammen for forvaltningskostnader. Departementets årlig ramme fastsettes på basis av budsjetterte kostnader til forvaltningen for kommende år.

Hovedstyret har myndighet til å disponere budsjettet innenfor representantskapets vedtak. Dersom ikke annet framgår av budsjettvedtaket eller budsjettreglementet, kan budsjettet som hovedregel ikke bli overskredet. Det kan gjøres unntak for å sikre liv, helse og større verdier eller dersom avvik skyldes vesentlige variable og usikre forut-

⁷³ Sentralbankloven §§ 29 og 30

FIGUR 13 NORGES BANKS BALANSE INKLUSIVE OG EKSKLUSIV SPU PER 31. DESEMBER 2015

setninger utenfor Norges Banks kontroll. Budsjettmidler kan ikke omdisponeres mellom virksomhetsområdene med mindre det har sammenheng med omorganisering av virksomhet. I særskilte tilfeller og etter forslag fra hovedstyret kan representantskapet i løpet av året vedta endringer i forhold til vedtatt budsjett. I 2015 er det ikke fremmet behov for tilleggsbevilgninger.

PROSESS FOR ÅRSREGNSKAP OG ANNEN REGNSKAPSRAPPORTERING

Hovedstyret utarbeider årsberetning og årsregnskap for Norges Bank. Rapporteringen for forvaltningen av SPU er integrert i årsregnskapet. Representantskapet fastsetter årsregnskapet og tar hovedstyrets årsberetning til etterretning. Samtidig blir revisjonsberetninger fra ekstern revisor til Norges Banks årsregnskap og rapporteringen om SPU behandlet. Regnskapsrapporteringen for SPU og ekstern revisors beretning utgis i en separat rapport om forvaltningen.

Norges Banks årsregnskap og hovedstyrets årsberetning følger regnskapslovens regler for store foretak og forskrift om årsregnskap m.m. for Norges Bank.⁷⁴ Det er regulert at regnskapsrapporteringen skal utarbeides i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder.⁷⁵

Norges Bank utarbeider kvartalsregnskaper for SPU. Ekstern revisor avgir en uttalelse til representantskapet i samsvar med revisjonsstandard for forenklet revisorkontroll av delårsrapportering. Det har vært avgitt tre revisjonsuttalelser uten merknader i 2015.

Avgivelse av offentlige kvartals- og årsrapporter om SPU følger av forvaltningsmandatet. Ved utarbeidelsen legges til grunn at det skal være størst mulig åpenhet om forvaltningen innenfor de rammer som settes for en forsvarlig gjennomføring av forvaltningsoppdraget.⁷⁶ Det er representantskapets vurdering at Norges Bank har stor åpenhet om virksomheten og resultatene som oppnås. Årsmelding og årsregnskap samt kvartalsrapporter om forvalt-

ningen av SPU og valutareservene publiseres på hjemmesidene. Videre offentliggjøres månedsbalanser, men disse behandles ikke av hovedstyret og representantskapet.

NORGES BANKS ÅRSMELDING OG REGNSKAP FOR 2015

Norges Banks årsmelding og regnskap for 2015 og årsrapport om forvaltningen av Statens pensjonsfond utland ble behandlet i representantskapets møte 3. mars 2016.⁷⁷ Deloitte AS har avgitt ordinære revisjonsberetninger⁷⁸ uten merknader. Representantskapet fastsatte årsregnskapet og disponering av totalresultatet for 2015 i tråd med hovedstyrets forslag. En revisjonsrapport knyttet til revisjonen av årsregnskapet for 2015 er også behandlet.

Norges Banks årsregnskap for 2015 viser et samlet årsresultat på 66 469 millioner kroner (89 198 millioner kroner i 2014). Årets resultat består i hovedsak av avkastning og valutakursgevinst knyttet til valutareservene. Netto avkastning i internasjonal valuta på aksjer og langsiktige renteinvesteringer var 12 288 millioner kroner. Svekket kronekurs ga i tillegg en verdiøkning på 54 749 millioner kroner. Målt ved importvektet valutakurs var norske kroner 8 prosent svakere ved utgangen av 2015 enn den var på samme tid året før. Driftsresultatet for 2015 og representantskapets oppfølging av ressursbruken omtales senere i rapporten.

Norges Banks balanse ved utløpet av 2015 var på 8 013 milliarder kroner. Den er satt sammen av verdier i sentralbankens virksomhet og midler i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland. Samlet verdi i balansen inklusiv og eksklusiv SPU er vist i figur 13.

Total balansesum utenom SPU var 542,1 milliarder kroner. Markedsverdien av valutareservene var 468 milliarder kroner ved årsslutt.

Verdien av kroneinnskuddet for Statens pensjonsfond utland var 7 475 milliarder kroner ved utgangen av 2015. Økningen gjennom året var 1 044 milliarder kroner, og

⁷⁴ Fastsatt av Finansdepartementet med virkning for regnskapsår som begynner etter 31.12.2010

⁷⁵ International Financial Reporting Standards (IFRS), fastsatt av EU

⁷⁶ Mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, kapittel 6. Offentlig rapportering

⁷⁷ For mer detaljert informasjon, se Norges Banks årsmelding og regnskap 2015

⁷⁸ Revisjonsberetninger for Norges Bank og for SPU er avgitt 10. februar 2016

TABELL 3 NORGES BANKS DRIFTSRESULTAT EKSKL. REPRESENTANTSKAPETS KOSTNADER

BELØP I HELE MILLIONER KRONER	BUDSJETT 2016	REGNSKAP 2015	BUDSJETT 2015	REGNSKAP 2014	REGNSKAP 2013
Driftsinntekter i sentralbankvirksomheten	127	125	125	128	125
Godtgjøring forvaltning av Statens pensjonsfond utland	4686	3933	3882	3202	2 889
Sum driftsinntekter	4813	4058	4007	3330	3 014
Kostnader i sentralbankvirksomheten	-1070	-937	-955	-750	-750
Kostnader i Norges Bank Investment Management	-4789	-4024	-3946	-3267	-2 949
Sum driftskostnader	-5859	-4961	-4901	-4017	-3 789
Netto driftsresultat	-1046	-903	-894	-687	-775
Investeringer i sentralbankvirksomheten	116	178	236	167	140
Investeringer i Norges Bank Investment Management	369	165	175	83	112
Sum investeringer	485	343	411	250	252

den er sammensatt av tilførsel fra staten på 42 milliarder kroner, avkastning på 334 milliarder kroner og valutakursgevinst på 668 milliarder kroner.

Norges Banks egenkapital per 31. desember 2015 var 245,4 milliarder kroner, en økning på ca. 40 milliarder kroner fra 2014. Egenkapitalen består av kursreguleringsfond og overføringsfond.

Etter sentralbankloven § 30 gir Kongen retningslinjer for avsetninger og disponering av bankens overskudd.⁷⁹ Representantskapet har fattet følgende vedtak om regnskapet for 2015:

- Representantskapet tar hovedstyrets årsmelding for 2015 til etterretning.
- Representantskapet tar revisors beretning til etterretning og fastsetter Norges Banks årsregnskap for 2015.
- I tråd med retningslinjene blir totalresultatet på 66,5 milliarder kroner overført med 7,6 milliarder kroner til overføringsfondet og 58,9 milliarder kroner til kursreguleringsfondet. Fra overføringsfondet overføres en tredjedel, 26,6 milliarder kroner, til statskassen.

Vedtaket om overføring fra Norges Bank til staten må godkjennes av Stortinget, og overføring gjennomføres i påfølgende år. Tilsvarende overføring til statskassen fra overføringsfondet har sist vært gjennomført etter oppnådde resultater i 2014 og i 2001 med henholdsvis 10,4 og 10,7 milliarder kroner.

Regnskapslovens krav til redegjørelse om samfunnsansvar gjelder for Norges Bank.⁸⁰ Videre skal det redegjøres for hva Norges Bank gjør for å integrere hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold, det ytre miljø og bekjempelse av korrupsjon.

⁷⁹ Retningslinjer besluttet i statsråd 7. februar 1986, sist endret ved kgl.res. 6. desember 2002

⁸⁰ Lov om årsregnskap § 3-3 c

Redegjørelsen skal gis i styrets årsberetning eller i annet offentlig tilgjengelig dokument. Med bakgrunn i samfunnets interesse for virksomheten har representantskapet framhevet betydningen av at hovedstyret har stor oppmerksomhet på dette området. Deloitte AS har i sin revisjonsberetning til representantskapet bekreftet at beskrivelsen i hovedstyrets årsmelding for 2015 møter lovens krav til innhold. Representantskapet har merket seg omtalen i hovedstyrets årsmelding.

KONTROLL MED NORGES BANKS RESSURSBRUK

OPPFØLGING AV RESSURSBRUKEN I 2015

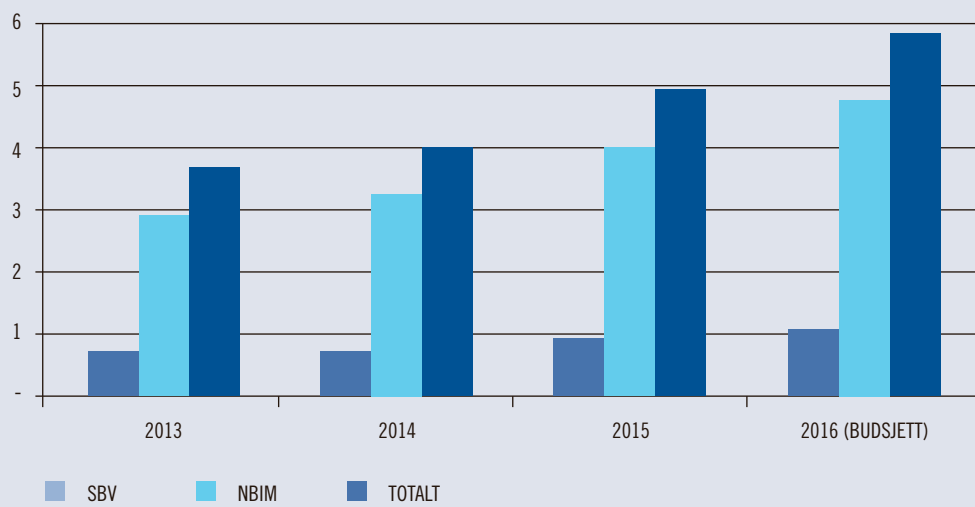
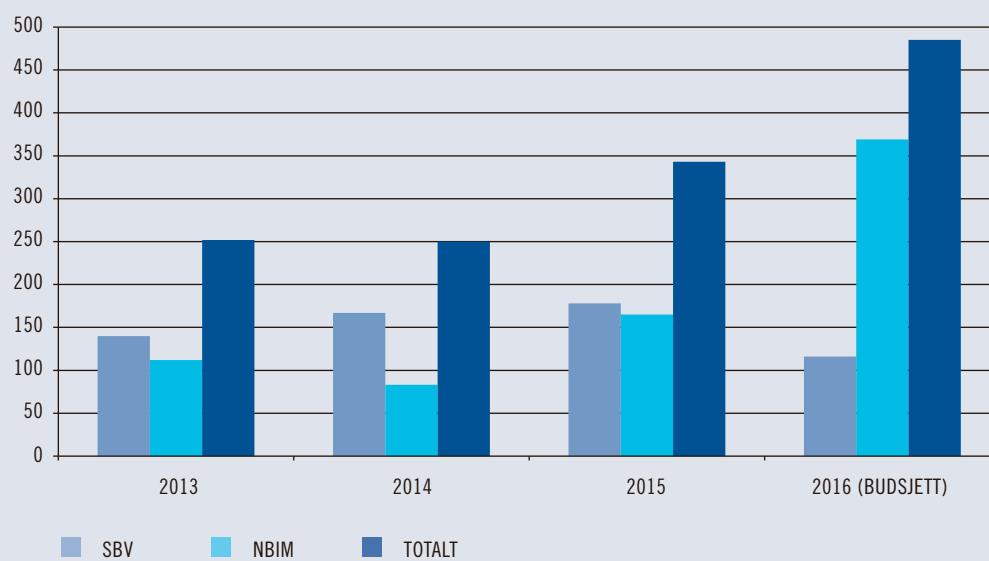
Netto driftskostnader i 2015 var 903 millioner kroner. Som nevnt inngår ikke avkastning i kapitalforvaltningen. Dette er innenfor godkjent budsjett hensyntatt endringer i valutakurs. Representantskapet følger opp ressursbruken gjennom behandling av halvårlig og årlig virksomhetsrapportering.

Kostnader i kapitalforvaltningen var 4 024 millioner kroner. Forvaltningskostnadene for SPU er i sin helhet godtgjort av Finansdepartementet med 3 933 millioner kroner. Dette utgjorde 5,0 basispunkter av kapital til forvaltning, en økning fra 4,7 basispunkter for 2014. Avkastningsavhengige honorarer er trukket fra ved beregningen. Finansdepartementets fastsatte ramme for 2015 var på inntil 9 basispunkter (0,09 prosent). Utviklingen i forvaltningskostnader forklares særlig med en svakere norsk krone sammenlignet med de valutakursforutsetningene som ble benyttet i budsjettet. Kostnader til eksterne forvaltere, depottjenester, IKT, analysetjenester og personalkostnader ble spesielt påvirket.

Tabell 3 viser utviklingen i driftsresultat og investeringer i perioden 2013–2016 samlet for Norges Bank. Se også figurene 14 og 15 som viser utviklingen i henholdsvis driftskostnader og investeringer i Norges Bank.

Ved utløpet av 2015 var det 849 ansatte i Norges Bank mot 755 foregående år.⁸¹ Av disse er 330 (327) ansatt i sentralbankvirksomheten inkl. sentrale staber og intern-

⁸¹ Tilsynsekretariatets ansatte inngår ikke i disse tallene. Når det gjelder representantskapets ressursbruk, vises det til egen omtale tidligere i rapporten.

FIGUR 14 DRIFTSKOSTNADER I NORGES BANK (I MILLIARDER KRONER)**FIGUR 15** INVESTERINGSKOSTNADER I NORGES BANK (I MILLIONER KRONER)

revisjonen, og 518 (428) er ansatt i NBIM. Norges Bank er en internasjonal organisasjon med medarbeidere fra til sammen 38 nasjoner, herav er 220 ansatte lokalisert ved kontorene utenfor Norge. Det var 18 ansatte i datterselskapene.

Representantskapet er tilfreds med at hovedstyret har styrt ressursbruken i 2015 innenfor budsjettreglementet for Norges Bank. Det konstateres at kostnadene til forvaltningen av SPU er dekket av Finansdepartementets ramme.

REPRESENTANTSKAPETS BUDSJETTVEDTAK FOR 2016

Norges Banks budsjett for drift og investeringer i 2016 er lagt fram av hovedstyret. Representantskapet hadde en grundig gjennomgang og drøfting. Blant annet ble prinsippene for usikre poster og kostnadsøkningen i kapitalforvaltningen utdypet, særlig innenfor eiendomsforvaltningen. Under behandlingen har det særlig vært drøfting av økningen i ressursbruken i kapitalforvaltningen. Omfanget av transaksjonskostnader ble belyst.

Med henvisning til budsjettreglementet og brev fra Finansdepartementet om godtgjøring for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland vedtok representantskapet det framlagte budsjettet.

Samlede budsjetterte driftskostnader er 5 859 millioner kroner eksklusive representantskapets kostnader, og det er godkjent et budsjettmessig negativt driftsresultat på 1 046 millioner kroner. Driftsmessige investeringer er budsjettert med 485 millioner kroner samlet for Norges Bank. Se fordeling på virksomhetsområdene i tabell 3.

Av budsjettet utgjør 4 686 millioner kroner kostnader til forvaltning av SPU inkludert driftskostnader i datterselskaper med 70 millioner kroner. Finansdepartementet har fastsatt en ramme for forvaltningskostnader for 2016 på åtte basispunkter (0,8 prosent) av fondets gjennomsnittlige markedsverdi. Denne rammen er lavere enn i de foregående årene.

Tilsammen er det budsjettert med 946 årsverk i Norges Bank i 2016, herav 331 i SBV og 608 i NBIM. 140 av disse er i NBREM. Siden 2006 har antall ansatte i NBIM økt med nesten 70 prosent. SBV har hatt en relativt flat utvikling i tilsvarende periode. I budsjettdokumentet ble

det redegjort for forventet kostnadsøkning i NBIM, som i hovedsak skyldes vekst i eiendomsinvesteringene.

Representantskapet har, som beskrevet tidligere, godkjent budsjett for 2016 for representantskapet, tilsynssekretariatet og ekstern revisor som totalt utgjør 44,4 millioner kroner.

1. Hovedsædet i Kristiania (

a. **Direktører.**

ktionens fast beskikkede Formand, teg
n-chef)

KAPITTEL 7

REPRESENTANTSKAPETS VURDERING AV HOVEDSTYRETS STYRING OG KONTROLL

I tråd med sentralbankloven § 5 avgir representantskapet ”... uttalelse om hovedstyrets protokoller, tilsynet med banken og saker som det forelegges av hovedstyret”.

Samtlige protokoller for hovedstyrets møter i 2015 er gjennomgått av representantskapet. Behandlingen er et viktig grunnlag for representantskapets tilsyn og gir oversikt over hovedstyrets saksomfang og vedtak i enkeltsaker. Representantskapet har ikke protokollført særskilte merknader til hovedstyrets protokoller.

Om lag 57 prosent av sakene som hovedstyret har behandlet, er oversendt til representantskapet. I tillegg er det behandlet rapporter fra tilsynssekretariatet og Deloitte AS som omhandler hovedstyrets styring og kontroll. Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen har vært til stede og besvart spørsmål som er reist. Det er gitt utdypende redegjørelser knyttet til hovedstyrets saker og protokoller. Representantskapet har mottatt alle opplysninger det har bedt om.

Representantskapet følger særskilt opp rapporter om virksomhetsstyring, operasjonell risiko og internkontroll. Det er stor grad av åpenhet om internkontroll, hendelser og behovet for risikoreducerende tiltak på enkelte områder. Hovedstyret og virksomhetsområdene arbeider kontinuerlig med evaluering og styrking av styrings- og kontrollrammeverket. Betydningen av hovedstyrets oppfølging er framhevet under drøftingene, særlig ved behandling av tilsynsrapporter. Hovedstyret følger opp vedtak og anmodninger fra representantskapets drøftinger. Det er etablert en praksis for at hovedstyret en gang i året rapporterer om status for saker som er behandlet i representantskapet og som fordrer oppfølging fra hovedstyret. For representantskapet er det av stor betydning å bli holdt løpende oppdatert om tiltak og involvert i tilstrekkelig grad.

Rapportering om forvaltningen av SPU følges jevnlig opp av representantskapet. Oppmerksomheten har vært spesielt rettet mot etterlevelse av mandat og retningslinjer fra Finansdepartementet. Hovedstyrets rolle og ansvar er beskrevet i rammeverket for Norges Bank. I tilsynsrapporter er det pekt på at hovedstyret på spesifikke områder bør vurdere å tydeliggjøre rollen som premissgiver. En gjennomgående problemstilling har vært at hovedstyret bør

vurdere om det i større grad kan tydeliggjøre overordnede prinsipper og rammer på ulike områder i forvaltningen av SPU og videreutvikle den overordnede styringsrapporteringen. Dette er særlig aktuelt innenfor risikostyring i kapitalforvaltningen.

Hovedstyrets årlige vurdering av internkontrollen og risikosituasjonen i 2015 er lagt fram for representantskapet. Representantskapet har tatt hovedstyrets vurdering til etterretning og bedt om å bli holdt orientert om oppfølgingen av risikoreducerende tiltak. Gjennom tilsynet med drift og etterlevelse av reglene for virksomheten er det ikke avdekket forhold som gir grunnlag for særskilte merknader etter sentralbankloven.

Det er representantskapets samlede vurdering at virksomheten i 2015 er utøvd i samsvar med sentralbankloven, lov om Statens pensjonsfond, mandat for forvaltningen av SPU, årsoppgjørskrift og forskrift om risikostyring og internkontroll i Norges Bank.

STRATEGI FOR NORGES BANKS REPRESENTANTSKAP 2016–2018

ROLLE OG OPPGAVER

Representantskapets rolle og oppgaver følger av sentralbankloven og er videre utdypet i forretningsordene. Rammene for tilsynssekretariatet er fastsatt i instruks, direktørens stillingsbeskrivelse, vedtak og planer godkjent av representantskapet. I strategien synliggjøres vesentlige mål og prioriteringer for representantskapet og tilsynssekretariatet i perioden 2016- 2018.

MÅL

Representantskapet skal ivareta demokratisk innsyn i og uavhengig kontroll med Norges Banks virksomhet. Det skal være en bred oppfatning i Stortinget at representantskapet utøver et kvalifisert og effektivt tilsyn med Norges Bank i tråd med sentralbankloven og Stortingets forventninger. Representantskapet skal bidra til at Norges Banks gjennomføring av sentralbankoppgaver og forvaltningen av Statens pensjonsfond utland har høy tillit i samfunnet. Tilsynet skal bidra til utvikling av styring og kontroll i Norges Bank.

I strategiperioden vil representantskapet særlig prioritere

- å tydeliggjøre uavhengighet og integritet
- videreutvikling av et målrettet og effektivt tilsyn
- åpenhet og tydelighet i kommunikasjon
- å bidra til utviklingen av rammeverket for Norges Bank

Tilsynssekretariatet skal bidra proaktivt med høy faglig og administrativ kvalitet til representantskapets arbeid, mål og prioriteringer.

KAPITTEL 8

PRIORITERINGER I DET VIDERE TILSYNSARBEIDET

I representantskapets tilsynsarbeid legges det vekt på kontinuerlig utvikling for å møte utfordringene knyttet til en stadig mer omfattende og kompleks virksomhet i Norges Bank. Ikke minst gjelder dette krav og forventninger om at det skal være et uavhengig, åpent og kompetent tilsyn med forvaltningen av SPU. Det er viktig å følge med på utviklingen av styringsmodellen i Norges Bank.

Representantskapet har fastsatt ny strategi for perioden 2016–2018. Grunnlaget for strategien er blant annet epresentantskapets egevaluering og utviklingen i Norges Banks virksomhet og oppgaver. Visjon og overordnede mål videreføres fra tidligere strategiperiode. Strategien inneholder også en overordnet handlingsplan for representantskapet og tilsynssekretariatet. Etter strategien vil representantskapet særlig prioritere uavhengighet og integritet i tilsynsarbeidet, et målrettet og effektivt tilsyn, åpenhet og tydelighet. Et hovedelement i handlingsplanen for tilsynssekretariatet er opprettholdelse og videreutvikling av kompetanse og foredling av tilsynsmetodikk og rapporter.

Representantskapet følger kontinuerlig med på endringer i rammebetingelser for Norges Bank eksempelvis gjennom meldinger til Stortinget om SPU og eventuelle mandatendringer. Styring av og kontroll med eiendomsforvaltningen har fortsatt høy prioritet. Det legges særlig vekt på utvikling av tilsynsmodellen for datterselskaper og virksomhet drevet sammen med selskapspartnere. En vil følge med på etableringen av den nye styringsstrukturen for kapitalforvaltningen med ny visesentralbanksjef, flere styreutvalg og ansvarsdelingen mellom NBIM og NBREM. Utviklingen i ekstern rapportering blant annet om avkastning og risiko blir det også fulgt med på.

Prioriterte temaer for tilsynet er beskrevet i tilsynsplan for 2016 som er godkjent av representantskapet. Vurderinger og anbefalinger til hovedstyret fra tidligere tilsynsgjennomganger vil bli fulgt opp. På utvalgte risikoområder vil det bli utført tilsynsgjennomganger. Et prioritert tema er Norges Banks overordnede og samlede struktur for risikostyring og kontroll. Det planlegges gjennomganger av hovedstyrets styring av og kontroll med kostnader i forvaltningen av SPU og kompensasjonsstrukturen. Videre vil det bli gjort en vurdering av Norges Banks skattesituasjon og oppfølging av norske og internasjonale

skattemessige reguleringer. Representantskapet vil også rette oppmerksomhet mot styringen av sikkerhet og beredskap ved Norges Banks internasjonale kontorer og datterselskaper. Norges Banks prosesser for å ivareta utstederansvaret for pengesedler og mynter vil bli gjennomgått. Det følges med på prosjektet for utvikling av en ny seddelsérie.

Arbeidet i sentralbanklovutvalget er viktig for representantskapet. Det er bred enighet om betydningen av å etablere en konstruktiv dialog med utvalget og bidra i den pågående utviklingen av rammeverket for sentralbanken.

VEDLEGG 1

REPRESENTANTSKAPET I NORGES BANK 2016–2017

REPRESENTANTSKAPET

Faste medlemmer	Oppnevntførste gang	Gjeldende funksjonstid
Reidar Sandal, leder	2010	2014–2017
Tormod Andreassen, nestleder	2008	2016–2019
Vidar Bjørnstad	2012	2016–2019
Ingrid Fiskaa	2016	2016–2019
Helle Hammer	2016	2016–2019
Toril Hovdenak	2014	2014–2017
Kjetil Lund	2016	2016–2019
Morten Lund	2010	2016–2019
Peter Meidell	2014	2014–2017
Iver Nordseth	2014	2014–2017
Frank Sve	2006	2014–2017
Synnøve J. Søndergaard	2010	2014–2017
Ingebrigt S. Sørffonn	2012	2016–2019
Paul Birger Torgnes	2014	2014–2017
Randi Øverland	2012	2016–2019
Varamedlemmer		
Lars Bjarne Tvete	2014	2016–2019
Jonas Varhaug	2016	2016–2019

Den faste komité

Reidar Sandal, leder

Tormod Andreassen, nestleder

Toril Hovdenak

Frank Sve

Synnøve Søndergaard

Varamedlemmer

Ingrid Fiskaa

Ingebrigt S. Sørffonn

Paul Birger Torgnes

Peter Meidell

Vidar Bjørnstad

PRESENTASJON AV MEDLEMMENE I REPRESENTANTSKAPET

Reidar Sandal

Rådgiver. Tidligere erfaring bl.a. som statsråd i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, stortingsrepresentant og leder av Stortingets finanskomité, fylkestingsrepresentant, fylkesdirektør i Sogn og Fjordane fylkeskommune, rådgiver i Botnaneset Industriselskap AS, daglig leder i Sunnfjord Næringsråd, leder i hovedstyret i Innovasjon Norge. Styreleder i Fjord1 AS, Nynorsk kultursentrum og Sunnfjord Næringsutvikling AS. Styremedlem i Investinor AS. Cand. philol. fra Universitetet i Bergen.

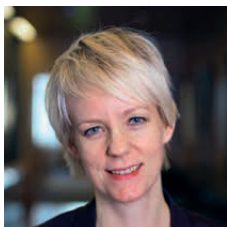
Tormod Andreassen

Styremedlem i Lærdal Finans AS, Civita, Sparebank1 Nord-Norges Pensjonskasse m.fl. Tidligere erfaring bl.a. som viseadm. dir. og sjeføkonom i Kreditkassen, investeringsdirektør og sjeføkonom i Sparebank1gruppen, adm. dir. i Alfred Berg Norge AS og SR-fonds, styreleder i Berg Fondsforvaltning, byråsjef i Statistisk Sentralbyrå og styremedlem i Forretningsbankenes Sikringsfond og FNHs bransjestyre for livsforsikring og kapitalforvaltning. Cand.oecon. fra Universitetet i Oslo.

Vidar Bjørnstad

Avdelingsleder internasjonal avdeling i Landsorganisasjonen i Norge. Tidligere erfaring bl.a. som stortingsrepresentant og medlem av Stortingets sosialkomité, justiskomité, kirke-, utdannings- og forskningskomité og utenrikskomité. Politisk rådgiver i departementet for utviklingshjelp, fylkesaksjonsleder i Amnesty International, medlem av Europa-bevegelsens sentralstyre og personlig sekretær for LOs leder. Cand.mag. fra Universitetet i Oslo.

Ingrid Fiskaa

Lektor ved Sandnes videregående skole. Sentralstyremedlem i Sosialistisk Venstreparti. Tidligere erfaring bl.a. som statssekretær i Utenriksdepartementet, medlem av High Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa, styremedlem i Attac Norge, leder for Sosialistisk Ungdom. Master i historie fra Universitetet i Oslo.

Helle Hammer

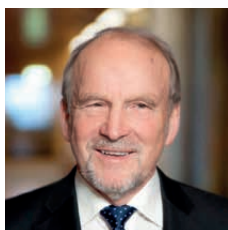
Administrerende direktør i Cefor og medlem i Det Norske Veritas Council. Styremedlem i Maritimt Forum. Tidligere erfaring bl.a. som statssekretær i Nærings- og handelsdepartementet og i Finansdepartementet, byrådssekretær i Oslo, norsk viseguvernør i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling, direktør ved Innovasjon Norges kontor i Houston USA og direktør i Norges Rederiforbund. Handelsøkonom fra Handelsakademiet i Oslo.

Toril Hovdenak

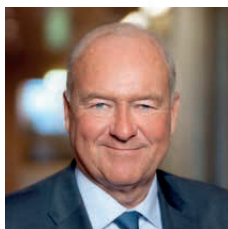
Daglig leder i Bussbygg AS. Styremedlem i Gjensidige Nordmøre og Romsdal. Tidligere erfaring bl.a. som varaordfører, styreleder i Molde kommunale pensjonskasse og nestleder i styret i Helse Midt-Norge. Styremedlem i Høgskolen i Molde, Sparebanken Møre og Istad AS. Siviløkonom fra Handelshøgskolen i Bodø (nå Universitetet i Nordland).

Kjetil Lund

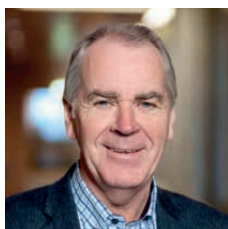
Direktør myndighetskontakt i Statkraft og styremedlem i Agenda. Tidligere erfaring bl.a. som statssekretær i Finansdepartementet, leder for sekretariatet til FN's spesialutsending for klima, rådgiver ved Statsministerens kontor og i Finansdepartementet. Forsker i Statistisk Sentralbyrå. Cand. polit. fra Universitetet i Bergen.

Morten Lund

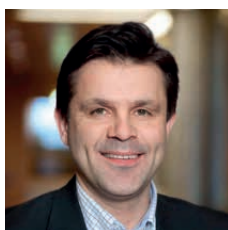
Pensjonist. Tidligere erfaring bl. a. som selvstendig næringsdrivende og gårdbruker, forsker ved NLH og Statens Arbeidstilsyn. Stortingsrepresentant og leder av næringskomiteen, varamedlem til Riksrevisorkollegiet. Ordfører. Leder for Regionrådet Fosen og Rådet for Sør-Trøndelag Kraftselskap. Cand. agricol fra Norges landbrukshøgskole og dr. scient. NLH/NTH.

Peter Meidell

Arbeidende styreleder i P. Meidell AS. Registrert rettshjelper. Siviløkonom fra BI og MBA fra University of Wisconsin, Madison, USA. Master i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo.

Iver Nordseth

Spesialkonsulent/næringsrådgiver. Medlem av Møre og Romsdal fylkesting. Styreleder i Landssammenslutninga av norske vindkraftkommuner (LNVK), styremedlem i Kristiansund og Nordmøre Næringsforum (KNN). Tidligere erfaring bl.a. som ordfører, styreleder i Nordmøre Næringsråd og styremedlem i Nordmøre Energiverk. Lærer. Cand.mag. fra Universitetet i Bergen og i Trondheim.

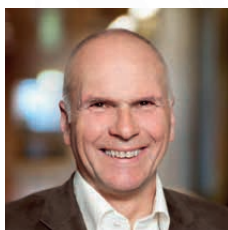
Frank Sve

Medlem av Møre og Romsdal fylkesting, fylkesutvalgsmedlem, samferdselsutvalgsmedlem, formannskapsmedlem i Stranda og medlem i Vestlandsrådet. Styreleder i Åknes/Tafjord Beredskap IKS. Tidligere erfaring bl.a. som ordfører, driftsleder i Møremøbler/Stokke produksjon. Styremedlem i St. Olavs Hospital HF, Norsk Maritime Kompetansesenter og Innovasjon Norge Møre og Romsdal. Yrkesfaglig utdanning.

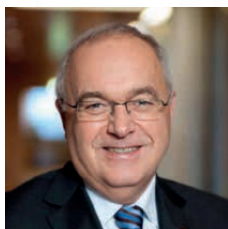
Synnøve J. Søndergaard

Distriktssekretær ved LOs distriktskontor i Troms, styremedlem i RDA programråd, leder av NRK distriktsprogramråd, og styremedlem i Innovasjon Norge Troms. Tidligere erfaring bl.a. som nestleder i Inko Industri- og Kompetansesenter AS, førstekonsulent i Forsvarsbygg, ass. controller i Det Norske Veritas Rotterdam. Fylkesråd i Troms og vararepresentant til Stortinget. IKT-utdanning fra Høgskolen i Østfold.

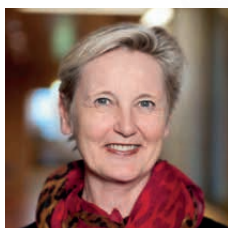
Ingebrigt S. Sørfonn

Selvstendig næringsdrivende. Styreleder i Egill Danielsen Stiftelse og åtte Danielsen-skoler. Tidligere erfaring bl.a. som stortingsrepresentant og medlem av Stortingets finanskomité, næringskomité og den utvidede utenrikskomiteen. Ordfører. Leder i ulike stillinger i Sunnhordland Kraftlag AS. Styreleder i Indremisjonsforbundet. Master of Management fra Handelshøgskolen BI.

Paul Birger Torgnes

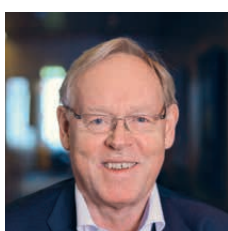
Adm.dir. i Fjord Marin Holding AS, ordfører i Sjømat Norge, nestleder i styret i NCE-Aquaculture, visepresident i Federation of European Aquaculture Producers, formannskapsmedlem i Brønnøy og styreleder i flere aksjeselskap. Tidligere erfaring bl.a. som ordfører/ varaordfører i Brønnøy. Konsernsjef i Fjord Seafood ASA og NorAqua AS. Styreleder i Torghatten ASA. Politisk rådgiver for fiskeriministeren og generalsekretær i Norske Fiskeoppdretteres Forening. Økonomiutdanning fra Universitetet i Nordland og Norges fiskerihøgskole.

Randi Øverland

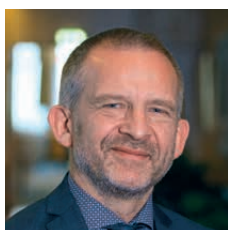
Seniorrådgiver ved Universitetet i Agder, medlem av Agder fylkesting og styremedlem i Kristiansand kinos holdingstyre. Tidligere erfaring bl.a. som medlem av Agder høyskolestyre og styremedlem i Norsk filminstitutt. Statssekretær i Kultur- og kirke departementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Formannskapsmedlem i Kristiansand. Rektor ved Tangen videregående skole. Adjunkt fra Telemark lærerhøgskole (nå Høgskolen i Telemark), grunnfag i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

VARAMEDLEMMER

Lars Bjarne Tvette

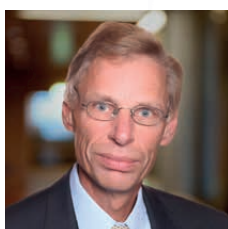
Styreleder og eier av LBT Holding AS, styreleder i Gardermoen Utvikling AS. Tidligere erfaring bl.a. som medlem av Trondheim Bystyre og Sør Trøndelag fylkesting. Styreleder i Trondheim kommunale pensjonskasse og styremedlem i BN Kreditt ASA. Gründer av og administrerende direktør i Basale Eiendomsforvaltning AS, administrerende direktør i Nordenfjeldske Eiendomsutvikling AS og assisterende direktør i Den Nordenfjeldske Bykredittforening. Bedriftsøkonom fra Trondheim Økonomiske Høgskole.

Jonas Varhaug

Daglig leder i Jærøk DA. Tidligere erfaring bl.a. som gårdbruker og kommunekasserer. Statsautorisert revisor fra Norges Handelshøyskole.

DIREKTØR FOR REPRESENTANTSKAPETS TILSYNSSEKRETARIAT

Svenn Erik Forsstrøm

Tidligere erfaring som sentralbankrevisor i Norges Bank og partner i revisjonsselskapet Coopers & Lybrand (nå PWC). Siviløkonom og statsautorisert revisor fra Norges Handelshøyskole.

VEDLEGG 2

ORDLISTE, FORKORTELSER

CLS	Continuous Linked Settlement Avregningssystem mellom internasjonale valutaer
COSO	<ul style="list-style-type: none">• The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission• Komiteen har utgitt «Helhetlig risikostyring – et integrert rammeverk» (første gang utgitt i september 2004) som refereres til som «COSO»
IKT	Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
IMF	International Monetary Fund Det internasjonale pengefondet ble etablert i 1945. En organisasjon med 188 medlemsland som jobber for å fremme internasjonalt pengesamarbeid, ordnede valutaforhold, stabil økonomisk vekst, høy sysselsetting, samt å yte finansiell bistand til fattige land.
NBIM	Norges Bank Investment Management Norges Banks avdeling for kapitalforvaltning
NBO	Norges Banks oppgjørssystem Avregningssystem for transaksjoner i det norske betalingssystemet
NBREM	Norges Bank Real Estate Management Avdeling i NBIM for forvaltning av unoterte eiendomsinvesteringer i SPU
NSM	Nasjonal sikkerhetsmyndighet
REIB	Real Estate Investment Board. Rådgivende komité for beslutninger om investeringer i unoterte selskaper i eiendomsforvaltningen i SPU
SBV	Sentralbankvirksomheten i Norges Bank

SDR	<p>Spesielle trekkrettigheter</p> <p>Eiendeler som øker et lands valutareserver uten behov for en faktisk overføring av midler fra andre land. Metoden blir brukt av nasjonene som er medlem ved Det internasjonale pengefondet (IMF). Andel av de fire valutaene japanske yen, amerikanske dollar, britiske pund og euro bidrar sammen til den nominelle verdien av et SDR. Sammensetningen blir revurdert vanligvis hvert femte år. Fra 2016 inngår den kinesiske renminbi.</p> <p>1 SDR tilsvarer omtrent 12 norske kroner.</p>
TS	Tilsynssekretariatet

Representantskapet i Norges Bank
Rapport for 2015

Utgitt av:

Representantskapet i Norges Bank

Bankplassen 2

Postboks 1179 Sentrum

0107 Oslo

Telefon 22 31 60 00

<http://www.norges-bank.no/Representantskapet>

Publisert:

5. april 2016

Layout og trykk:

07 Media AS

Foto:

Stortinget/John Greiner Olsen (s. 24)

Kristian Rudsta Andersen (s. 34)

Espen Schive (s. 50)

Monica Kvaale (s. 58)

Sturlason (s. 64-67)

ISBN 978-82-7553-898-5 (trykt)

ISBN 978-82-7553-899-2 (online)

